

Nr 202.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om krigsansvarighet för liv- och invaliditetsförsäkring; given Stockholms slott den 9 april 1943.

Under åberopande av bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag om krigsansvarighet för liv- och invaliditetsförsäkring.

GUSTAF.

Herman Eriksson.

Förslag

till

Lag

om krigsansvarighet för liv- och invaliditetsförsäkring.

Häriigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelser.

1 §.

Denna lag äger tillämpning å försäkringsavtal, varigenom inländskt försäkringsbolag å svensk medborgare eller å utlänning med hemvist här i riket meddelat

1. livförsäkring (kapital- eller livränteförsäkring) för dödsfall eller
2. invaliditetsförsäkring, där denna avser premiebefrielse för livförsäkring eller förenats med livränteförsäkring för livsfall på sådant sätt att invaliditetsförsäkringen upphör, om livränteförsäkringen upphör, eller där bolagets rörelse i huvudsak omfattar livränteförsäkring.

Å livförsäkring för livsfall i förening med invaliditetsförsäkring är lagen tillämplig efter ty därom stadgas i 17 §. Lagen har ej avseende å återförsäkring eller å försäkring hos anstalt, som utom återförsäkring endast meddelar kollektiv försäkring eller som avses i 264 § lagen om försäkringsrörelse.

Vad här stadgats om lagens tillämpning å försäkring hos inländskt försäkringsbolag gäller ock i fråga om försäkring, som meddelats av utländsk försäkringsanstalt med verksamhet här i riket, där ej Konungen annorlunda förordnar.

2 §.

I denna lag förstås med

risksumma, vid kapitalförsäkring för dödsfall å en persons liv skillnaden mellan försäkringssumman och återköpsvärdet samt vid annan försäkring ett med hänsyn till försäkringsformen bestämt motsvarande belopp,

krigstillstånd krig, vari Sverige befinner sig, eller annat förhållande, som av Konungen med avseende å lagens tillämplighet jämsättes med sådant krig,

krigsansvarighet försäkringsgivares ansvarighet för sådant dödsfall eller fall av invaliditet, som inträffar under krigstillstånd eller, där det föranletts av krigshandling under tid då krigstillstånd varit rådande, inom ett år efter krigstillståndets upphörande, samt

krigspremie sådan tilläggspremie, som betingas av krigsansvarighet.

Krigsansvarighet och bestridande av kostnaden för sådan ansvarighet.**3 §.**

Krigsansvarighet åvilar försäkringsgivaren intill ett belopp av, förutom återköpsvärdet, tvåhundrausen kronor av risksumman för dödsfall och samma belopp av risksumman för invaliditet (*krigsskyddad risksumma*). Hava å samma person flera livförsäkringar eller flera invaliditetsförsäkringar meddelats av en eller flera försäkringsgivare, skall, där ej Konungen annorlunda förordnar, vad nu sagts gälla den sammanlagda risksumman för dödsfall eller för invaliditet samt tidigare meddelad försäkring åtnjuta krigsskydd framför senare meddelad.

Förbehåll som strider mot första stycket eller som eljest innebär, att någon med krigstillstånd sammanhängande omständighet skulle för försäkringsgivaren medföra frihet, helt eller delvis, från ansvarighet av den omfattning, som i första stycket sägs, må ej av försäkringsgivaren åberopas; dock att Konungen äger medgiva, att sådant förbehåll må åberopas beträffande försäkring, som meddelats efter krigstillståndets inträdande eller inom tre månader dessförinnan.

4 §.

Vid dödsfall eller fall av invaliditet, för vilket krigsansvarighet åvilar försäkringsgivaren, skall denne, där ej Konungen annorlunda förordnar, i vanlig ordning utgiva ett belopp motsvarande återköpsvärdet, ökat med hälften av risksumman dock högst med femtiotusen kronor. Hava å samma person flera livförsäkringar eller flera invaliditetsförsäkringar meddelats av en eller flera försäkringsgivare, skall vad nu sagts gälla sammanlagda risksumman för dödsfall eller för invaliditet; och skall vad av sammanlagda risksumman utgives fördelas på försäkringarna i förhållande till deras krigsskyddade risksummor.

Återstoden av krigsskyddad risksumma må ej utgivas förrän krigspremie fastställts enligt 12 § första stycket eller befunnits icke behöva uttagas; och må, om så erfordras, betalningen uppskjutas ytterligare högst ett år. Å ogulden del skall, från det avgörande om krigspremien träffats, gäldas ränta efter räntefot, som Konungen bestämmer.

5 §.

Om de sammanlagda krigsskyddade risksummorna för inträffade försäkringsfall, för vilka krigsansvarighet med avseende å visst krigstillstånd åvilar försäkringsgivaren, överstiga summan av de å tiden för krigstillståndet belöpande riskpremierna för samtliga av försäkringsgivaren meddelade försäkringars krigsskyddade risksummor, må skillnaden (*överkostnaden*) till hälften täckas genom uttagande av krigspremie för envar försäkrad, medan återstoden skall täckas genom tillskott från försäkringsgivaren, allt i den mån ej annat föranledes av vad i 6—9 §§ stadgas.

6 §.

Krigspremie må icke överstiga en tjugondel av den högsta krigsskyddade risksumma, som under krigstillståndet gällt för den försäkrade.

7 §.

Inländsk försäkringsgivare vare ej pliktig att till överkostnadens täckande tillskjuta större belopp än som, utan att tryggheten för gällande försäkringsavtal äventyras eller enskilda försäkringstagares rätt förnärmas, kan tagas i anspråk dels genom anlitan- de av såväl tillgängligt som för tio år enligt av Konungen meddelade bestämmelser förutberäknat överskott å försäkringsgivarens rörelse dels ock genom nedsättning av utjämningsreserv, vinstfonder, säkerhetsfond och premieåterbäringsreserv. I överskotts- och fondmedlen inräknas icke vad som belöper å försäkring eller försäkringsdel, vars risksumma icke är krigsskyddad.

Vad här stadgats om inländsk försäkringsgivares tillskottsplikt skall äga motsvarande tillämpning å utländsk försäkringsgivare enligt de närmare bestämmelser, som meddelas av Konungen.

8 §.

Där sammanlagda beloppet av de krigspremier, som enligt 6 § må uttagas, ej förslår till täckande av halva överkostnaden, skall återstoden täckas genom att, med iakttagande av begränsningarna i 7 §, försäkringsgivarens tillskott höjes. På motsvarande sätt må, om det belopp, varmed försäkringsgivaren är pliktig att bidra, icke förslår till täckande av halva överkostnaden, återstoden täckas genom att, med iakttagande av begränsningen i 6 §, krigspremierna höjas.

9 §.

Kan hela överkostnaden icke täckas i den ordning, som i 8 § sägs, må bristen utjämnas genom att de belopp, som innehållits enligt 4 §, nedsättas i förhållande till försäkringarnas krigsskyddade risksummor.

10 §.

Konungen äger förordna, att vid bestämmande och täckning av överkostnad olika försäkringsbestånd skola särskiljas. Sådant förordnande må ock meddelas med avseende allenast å tillämpning av 9 §.

11 §.

Skall enligt 10 § överkostnad bestämmas särskilt för olika försäkringsbestånd, må likväl utjämning av kostnaden för krigsansvarigheten ske mellan bestånden eller några av dem. Utjämning må ock ske mellan försäkringsbestånd hos olika försäkringsgivare, vilka därom träffat avtal.

Krigspremies fastställande och uttagande.**12 §.**

Krigspremie fastställs så snart lämpligen kan ske efter det krigstillståndet upphört och senast inom två år därefter. Krigspremie bestämmes, med tillämpning av det förenklade beräkningssätt Konungen må medgiva, så att det belopp, som för visst försäkringsbestånd skall täckas genom krigspremier, fördelas å försäkringarna inom beståndet i förhållande till den högsta krigsskyddade risksumma, som för varje försäkrad gällt under krigstillståndet.

Om försäkring helt eller delvis upphör av annan orsak än sådant försäkringsfall, för vilket krigsansvarighet åvilar försäkringsgivaren, må utan hinder av vad i första stycket sägs krigspremien fastställas vid försäkringens upphörande och beräknas enligt de närmare bestämmelser, som meddelas av Konungen. Beträffande försäkring, som upphör till viss del, skall fastställandet avse allenast denna del, där ej annorlunda förordnas.

13 §.

Krigspremie skall erläggas å tid som Konungen bestämmer; dock att under ett år icke må fordras betalning vilken överstiger, vid kapitalförsäkring för dödsfall å en persons liv en hundradel av försäkringssumma, som omfattas av krigsansvarigheten, och vid annan försäkring ett med hänsyn till försäkringsformen bestämt motsvarande belopp.

I avräkning å blivande krigspremie må, från det krigstillståndet inträtt, provisorisk krigspremie uttagas. Vad i första stycket stadgas om bestämmande av tid för krigspremies erläggande och om den högsta årliga betalning, som må fordras, skall äga motsvarande tillämpning i fråga om provisorisk krigspremie.

Utan hinder av vad i första stycket stadgas äger försäkringsgivaren vid utbetalning på grund av försäkringen eller vid försäkringens nedsättning av annan anledning än i 14 § första stycket sägs tillgodogöra sig fastställd krigspremie.

14 §.

Erlägges icke krigspremiebelopp inom en månad från förfallodagen, må enligt de närmare bestämmelser Konungen meddelar försäkringsgivarens förpliktelser nedsättas under förutsättning,

1. att minst en månad förflutit från det försäkringsgivaren till försäkringstagaren avsänt meddelande om premiens belopp och förfallodag samt om påföljden av underlåten betalning, dock att meddelande, som avsänts tidigare än en månad före förfallodagen, ej må åberopas, samt

2. att försäkringsgivaren till försäkringstagaren avlåtit meddelande, att han på grund av dröjsmålet gör rätten till nedsättning gällande, med under rättelse tillika om villkoren för försäkringstagarens återinträde i sina rättigheter enligt avtalet.

Försäkringsgivarens förpliktelser må anses nedsatta från dagen för det sistnämnda meddelandets avlåtande.

15 §.

Oguldet krigspremiebelopp, som försäkringsgivaren icke kan tillgodogöra sig vid utbetalning på grund av försäkringen eller genom försäkringens nedsättning, må ej uttagas.

Särskilda bestämmelser.

16 §.

Konungen eller, där fråga är om försäkring som meddelats av utländsk anstalt, försäkringsinspektionen äger utöver vad ovan sägs medgiva avvikelse från vad i 3—15 §§ stadgas beträffande

1. livförsäkring, som meddelats av anstalt vars rörelse i huvudsak omfattar livränteförsäkring,

2. korttidsförsäkring, försäkring med naturlig premie eller försäkring med lägre premie under vissa år, vilka vid krigstillstånd inträdande ännu ej gått till ända,

3. annan livförsäkring, vilken vid krigstillstånd inträdande icke varit i kraft fem år, och

4. invaliditetsförsäkring.

17 §.

Har livförsäkring för dödsfall eller för livsfall meddelats i förening med invaliditetsförsäkring, äger Konungen föreskriva, att försäkringarna vid bestämmande av försäkringsgivarens tillskott till täckande av överkostnad samt vid nedsättning enligt 9 eller 14 § skola betraktas såsom en enda försäkring.

Har invaliditetsförsäkringen meddelats av annan försäkringsgivare än den, hos vilken livförsäkringen tagits, må genom avtal mellan försäkringsgivarna, vilket godkännes av försäkringsinspektionen, bestämmas att vad i första stycket är stadgat skall gälla i fråga om försäkringarna.

18 §.

Då försäkringsgivare har att lämna tillskott till täckande av överkostnad, skola, där ej Konungen annorlunda förordnar, överskottsmedel tagas i anspråk före fondmedel samt fondmedlen frigöras i den ordning, som gäller för täckande av förlust.

19 §.

Konungen äger medgiva, att försäkringsfonden må till belopp, motsvarande försäkringsgivarens tillskott eller, innan tillskottet fastställts, vad försäkringsgivaren beräknas skola tillskjuta på grund av krigsansvarigheten, redovisas jämväl i tillgångar av annan art än i 215 § lagen om försäkringsrörelse sägs.

Sådant förutberäknat överskott, som avses i 7 §, må i försäkringsgivarens balansräkning uppföras såsom tillgång.

20 §.

Under krigstillstånd och till dess krigspremier fastställts enligt 12 § första stycket eller befunnits icke behöva uttagas må, om ej Konungen för särskilt

fall annorlunda förordnar, beslut icke fattas om utdelning av vinst eller ränta, härrörande från livförsäkringsrörelse.

Varder utdelning beslutad och verkställd i strid med vad i första stycket stadgas, vare de, som uppburit sådan utdelning, skyldiga att återbära den; och skola de, som deltagit i beslutet, en för alla och alla för en ansvara för brist, som vid återbäringen kan uppkomma.

21 §.

För tillämpning av vad i denna lag stadgas skola grunder upprättas.

Vad i lagen om försäkringsrörelse stadgas om grunder skall i tillämpliga delar gälla inländskt bolags grunder enligt denna lag.

I fråga om utländsk anstalt skall fastställelse å grunderna sökas hos försäkringsinspektionen. Inspektionen prövar grundernas överensstämmelse med denna lag samt om och i vad mån särskilda bestämmelser därutöver må erfordras, bland annat rörande skyldighet för anstalten att här i riket nedsätta tillgångar till säkerhet för fullgörandet av anstaltens förbindelser enligt grunderna. Å beslut om ändring av fastställda grunder skall ock sökas inspektionens fastställelse. Då fastställelse å grunder eller å ändring i grunderna meddelats, skall inspektionen låta i allmänna tidningarna införa tillkännagivande därom.

22 §.

Sker i fråga om inländskt bolag avvikelse från denna lag eller från vad Konungen med stöd av lagen förordnat, skall vad i 113, 208 och 228 §§ lagen om försäkringsrörelse stadgas beträffande avvikelse, som där sägs, äga motsvarande tillämpning.

Vad i 10 § lagen om utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse här i riket stadgas i fråga om där angiven avvikelse skall beträffande utländsk anstalt gälla jämväl avvikelse från denna lag eller från däri avsedda grunder.

23 §.

Styrelseledamot eller likvidator, som låter verkställa utdelning i strid med bestämmelsen i 20 § första stycket, straffes på sätt i 258 § lagen om försäkringsrörelse sägs.

Böter, som ådömas enligt denna paragraf, tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

I fråga om försäkring, som meddelats före den 1 juli 1941, vare försäkringsgivaren, såvitt angår risksumma som ej åtnjuter krigsskydd enligt 3 §, ansvarig i överensstämmelse med avtalet; dock att Konungen äger förordna om uppskov med utbetalningen.

Genom denna lag upphäves lagen den 4 oktober 1940 (nr 851) med vissa bestämmelser om livförsäkring m. m. vid krig; dock att vad i 11 § andra stycket nämnda lag stadgas alltjämt skall äga tillämpning.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 mars 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Eriksson, fråga angående *ny lagstiftning om krigsansvarighet för liv- och invaliditetsförsäkring* samt anför:

Med skrivelse den 28 januari 1942 har Svenska livförsäkringsbolags förening till Kungl. Maj:t överlämnat ett förslag till lag om krigsansvarighet för liv- och invaliditetsförsäkring, avsedd att ersätta lagen den 4 oktober 1940 med vissa bestämmelser om livförsäkring m. m. vid krig (SFS 1940: 851). I skrivelsen upplyses att förslaget — vilket torde få fogas såsom bilaga 2 till detta protokoll — på föreningens uppdrag utarbetats av särskilda kommitterade samt att i ärendets behandling deltagit, förutom föreningens medlemmar, representanter för Livförsäkringsanstalten Folket och Svenska Personal-Pensionskassan, ömsesidig försäkringsförening (SPP).

Försäkringsinspektionen har efter remiss avgivit yttrande över förslaget. Från Svenska livförsäkringsbolags förening, som beretts tillfälle att yttra sig över vad inspektionen anför, har därefter inkommit ytterligare en skrivelse i ärendet.

Frågan har därefter underkastats beredning inom handelsdepartementet.

Bakgrunden till kommitterades förslag. De viktigaste nyheterna i förslaget.

Om de förhållanden, som föranlett utarbetandet av det föreliggande förslaget, hava förenämnda kommitterade anför:

Genom stormaktskrigets utbrott hösten 1939 aktualiserades kravet på en utbyggnad av försäkringsavtalen i syfte att giva försäkringstagarna skydd i större omfattning än som följde av dittills tillämpade försäkringsvillkor. Därvid valdes två vägar, en för nytillkommande försäkringar och en för redan tecknade försäkringsavtal.

För nytillkommande försäkringar fastställde Kungl. Maj:t den 29 sep-

tember 1939 grunder, som därefter tillämpats till och med den 30 juni 1941; se bilaga 2 i 1939 års livförsäkringskommittés betänkande SOU 1940: 7. Under samma tid tillämpades de krigsvillkor, vilka återfinnas som bilaga 3 i samma betänkande.

Beträffande redan gällande försäkringar genomfördes en reglering i lagstiftningsväg genom lagen den 4 oktober 1940, sedermera ändrad genom lag den 9 april 1941 (nr 195). Denna lagstiftning innebar i flera hänseenden tvingande ändringar i fråga om »äldre försäkringar», varmed förstods sådana liv- eller invaliditetsförsäkringar, som meddelats före lagens ikraftträdande eller inom tre månader efter det lagen trätt i kraft, dock ej livförsäkring enligt 1939 års villkor. 1940 års lag trädde i kraft den 5 oktober 1940.

Vissa bestämmelser i lagen ha avseende även å försäkringar, som tecknats efter lagens ikraftträdande, men hela den väsentliga delen, som innehåller en närmare reglering av försäkringsgivarens ansvarighet och tillskottsplikt samt av krigspremien, avser allenast äldre försäkringar. Beträffande försäkringsavtal, ingångna senare än tre månader från lagens ikraftträdande, innehåller emellertid 15 §, att försäkringsavtalen ej utan Konungens eller, beträffande utländsk anstalt, försäkringsinspektionens medgivande må innehålla förbehåll för krigstillstånd av sådan innebörd, att försäkringsgivaren helt eller delvis fritager sig från ansvarighet. Då arbetet med utformandet av villkor och bestämmelser för försäkringar, som komme att meddelas senare än tre månader efter lagens ikraftträdande, icke kunde slutföras före den 5 januari 1941, medgav Kungl. Maj:t den 3 januari 1941, att livförsäkringsavtal, som avslutades efter den 4 januari men före den 1 juli 1941, finge innehålla de förbehåll för krigstillstånd, som sedan den 1 oktober 1939 enligt försäkringsvillkoren tillämpats i anslutning till de den 29 september 1939 stadfästa grunderna. På grund härav kunde som nämnts försäkringar intill den 1 juli 1941 tecknas enligt 1939 års villkor.

Genom beslut den 20 juni 1941 har Kungl. Maj:t i ett sammanhang fastställt grunder och särskilda föreskrifter för tillämpning av 1940 års lagstiftning *dels* för livförsäkringar, som meddelats före den 1 oktober 1939 (äldre försäkringar), *dels* för livförsäkringar enligt 1939 års villkor, *dels ock* för livförsäkringar, som meddelats efter den 30 juni 1941 (försäkringar enligt 1941 års villkor).

Vad nu sagts har närmast gällt kapital- och livränteförsäkringar för dödsfall (livförsäkringar). I fråga om invaliditetsförsäkringar äro förhållandena delvis annorlunda, i det att man endast har att räkna med två grupper, nämligen försäkringar tecknade före den 5 januari 1941 och försäkringar tecknade under tiden från och med denna dag.

Kommitterade framhålla, att det till följd av de olika vägar, på vilka frågan om krigsskydd fått sin lösning för äldre och nytillkommande försäkringar, för närvarande råder ett mycket komplicerat system. Särskilt olikheterna mellan de tre grupperna av livförsäkringar äro mycket betydande. Bland skiljaktigheterna framhålla kommitterade, att begreppet krigsdödsfall är olika bestämt i försäkringar enligt 1939 års villkor och i övriga försäkringar, att högsta krigsskyddet enligt 1939 års villkor är 50,000 kronors försäkringssumma och i fråga om övriga försäkringar 200,000 kronors risksumma utöver återköpsvärdet, att försäkringsgivarens tillskottsplikt är olika för olika försäkringsbestånd samt att för »äldre försäkringar» stad-

gas en kategoriklyvning mellan krigsdeltagare och andra, vilken saknar motsvarighet vid övriga försäkringar. Kommitterade fortsätta:

Detta system kan icke undgå att vålla stora administrativa svårigheter. Då försäkringsbolagen måste räkna med en synnerligen begränsad tillgång på personal under krig och det även i övrigt genom förstörelse av maskiner, register och andra handlingar kan uppkomma allvarliga störningar, är den stora administrationsbördan ägnad att väcka allvarliga farhågor. De olika materiella reglerna för försäkringsbestånd från olika tider måste vidare för allmänheten komma att framstå såsom godtyckliga eller i allt fall synnerligen svårförklarliga.

För att åstadkomma en ändring till det bättre i denna del är till en början angeläget, att försäkringar enligt 1939 års villkor bringas att i förevarande hänseende såvitt möjligt överensstämma med övriga försäkringar. 1939 års krigsvillkor torde få anses vara för försäkringstagarna väsentligt ogynnsammare än 1941 års krigsvillkor. En likriktning av krigsvillkoren mellan försäkringar enligt 1939 års grunder och övriga försäkringar låter sig icke göra utan lagstiftning. En utvidgning av 1940 års lag till försäkringar enligt 1939 års villkor skulle emellertid med bibehållande av lagens uppställning i övrigt bliva mycket otymplig. Kommitterade ha därför letts in på tanken, att åt lagen borde givas en mera principiell utformning i syfte att såvitt möjligt vinna överensstämmelse i krigsvillkoren för alla grupper av försäkringar. För denna lösning talar även, att vissa av de bestämmelser i lagen som gälla »äldre försäkringar» synas vara i behov av jämkning. Bland annat må nämnas att kategoriklyvningen mellan »krigsdeltagare» och andra, som ursprungligen ansågs nödvändig på grund av vissa rättsliga överväganden, efter den omarbetning, som i vederbörande departement verkställdes av livförsäkringskommitténs förslag, icke längre är principiellt genomförd. Enligt kommitterades uppfattning torde numera allmän förståelse kunna påräknas för det berättigade i att upphäva den åtskillnad, som lagen alltså gör mellan »krigsdeltagare» och andra. Även vissa andra ändringar synas påkallade.

Den föreslagna lagen syftar, enligt vad de kommitterade uttalat, till att åstadkomma en väsentlig förenkling och att skipa rättvisa mellan olika försäkringstagare. För att den önskvärda enkelheten skulle kunna vinnas hade försäkringsbolagen ansetts böra åtaga sig vissa nya förpliktelser. I redaktionellt hänseende hade eftersträfvats att göra lagen mera lättläst och överskådlig.

Enligt vad de kommitterade vidare anförde hava de övervägt att i förslaget taga hänsyn till den möjligheten att vårt land liksom Finland kan råka i krigstillstånd två gånger med endast en kortare mellantid. För sådant fall borde vid tillämpning av lagstiftningen krigstillstånden kunna behandlas som ett enda. Kommitterade hade emellertid icke ansett lämpligt att nu söka lösa de frågor, som uppkomme i en dylik situation. Någon större svårighet att åstadkomma det ingripande, som då erfordrades, syntes icke föreligga.

I det följande lämnas en redogörelse för de viktigaste nyheter, som kommitterades förslag i olika avseenden innebär i förhållande till nu gällande bestämmelser.

Krigsskyddets storlek. Fördelning av krigsskyddet på flera försäkringar.

För »äldre försäkringar» regleras krigsskyddet i 4 § 1940 års lag. Detta lagrum sätter ur kraft villkor, enligt vilket försäkringsgivaren kan bliwa fri från ansvarighet på den grund, att den försäkrade under krigstillstånd tjänstgjort vid eller eljest åtföljt svenska krigsmakten, eller emedan försäkringsfallet har samband med krigstillstånd. Sådant förbehåll får alltså icke åberopas. Den begränsningen stadgas emellertid i lagen, att det belopp, för vilket förbehållet icke må åberopas, ej får överstiga återköpsvärdet med mer än 200,000 kronor av risksumman. Överstiger risksumman 200,000 kronor, kan förbehållet alltjämt åberopas i fråga om den överskjutande delen. För denna del är alltså försäkringsgivaren alltjämt fri från ansvar, i den mån nämnda förbehåll innebär ett dylikt fritagande. Om t. ex. den, å vilken försäkringen tagits, stupar i fält, gäller förbehållet för vad som av risksumman överstiger 200,000 kronor. Om däremot försäkringsfallet inträffar under andra omständigheter än som avses med förbehållet, skall även den del av risksumman, som överskjuter 200,000 kronor, utgå i sin helhet.

Enligt de krigsvillkor, som infördes hösten 1939, omfattar försäkringsgivarens ansvar för s. k. krigsdödsfall högst 50,000 kronor av försäkringssumman — utan hänsyn till eventuellt förefintliga »äldre försäkringar» å samma person — jämte återköpsvärdet för överskjutande försäkringssumman. Detta innebär å ena sidan, att den som tecknat försäkring till avsevärt större belopp enligt 1939 års villkor icke erhåller krigsskydd för större del än nyss nämnts, samt å andra sidan att, om å samma person tecknats såväl »äldre försäkring» som försäkring enligt 1939 års villkor, krigsskydd kan åtnjutas till högre belopp än 200,000 kronor.

Enligt 1941 års villkor gäller samma belopp för krigsskyddet som enligt 1940 års lag. Vid bestämmande av beloppet skall i princip avräknas det belopp, som å samma person tecknats genom »äldre försäkring» eller genom försäkring enligt 1939 års villkor. Härav framgår, att 1941 års villkor i princip icke stadga högre krigsskyddad risksumma än 200,000 kronor.

Kommitterade hava funnit det synnerligen angeläget att åstadkomma enhetlig behandling av krigsansvarigheten, vare sig försäkringsavtalet utgör »äldre försäkring» eller slutits enligt 1939 års eller 1941 års villkor. För allmänheten måste det — framhålla kommitterade — te sig mycket egendomligt, om den ena försäkringstagaren vore krigsskyddad för allenast 50,000 kronor, oaktat försäkringssumman vore betydligt större, medan den andre vore krigsskyddad för det reguljära maximibeloppet 200,000 kronor. För att krigsförsäkringen skulle kunna omfattas med förtroende måste enkla och lättfattliga linjer följas, som allmänheten kunde kontrollera utan att vara insatt i ett större antal detaljerade bestämmelser, som med endast korta mellanrum ersatt varandra. Olikheter i nyssnämnda hänseende vållade dessutom försäkringsgivarna betydande administrativa svårigheter. Kommitterade hava därför föreslagit en principiellt hållen bestämmelse, som icke är inskränkt till

»äldre försäkringar». Den omfattar sålunda även försäkringar enligt 1939 års och 1941 års villkor liksom försäkringar enligt framtida villkor. För samtliga fall skall enligt kommitterades förslag gälla, att försäkringsgivarens krigsansvarighet skall omfatta, förutom återköpsvärdet, högst 200,000 kronor av risksumman för dödsfall eller invaliditet (*krigsskyddad risksumma*). Risksumman räknas särskilt för dödsfall och särskilt för invaliditet.

För det fall, att å samma person meddelats flera »äldre livförsäkringar» av en eller flera försäkringsgivare, stadgas i 4 § 1940 års lag att, om ej Konungen annorlunda förordnar, för bestämmandet av försäkringarnas krigsskyddade del deras risksummor skola sammanläggas. Hava flera försäkringar enligt 1941 års villkor meddelats å samma person, gäller likaledes i princip, att för bestämmandet av deras krigsskyddade del risksummorna skola sammanläggas. Krigsskyddets begränsning enligt 1939 års villkor hänför sig till sammanlagda försäkringssumman för försäkringar, som enligt dessa villkor meddelats å samma person.

Enligt kommitterades förslag, vilket även i nu berörda hänseende har enhetliga regler för de olika grupperna av livförsäkringar, skall krigsskyddet, liksom enligt 1940 års lag, i princip bestämmas med hänsyn till försäkringarnas sammanlagda risksummor. Principen har i förslaget utsträckts att gälla jämväl invaliditetsförsäkringar, dock att risksummorna för sådana försäkringar skola sammanläggas för sig.

I 1940 års lag stadgas vidare, att sammanlagda krigsskyddade risksumman för flera försäkringar, där ej annat avtalats, skall fördelas på de olika försäkringarna i förhållande till dessas risksummor. Enligt 1939 års villkor gäller åter, att tidigare meddelad försäkring åtnjuter krigsskydd framför senare meddelad. 1941 års villkor bestämma, att totala krigsskyddade risksumman för försäkringar å en person skall fördelas å försäkringarna i förhållande till risksummorna, där ej annat avtalats. Vidare stadgas att, om jämväl »äldre livförsäkring» eller livförsäkring enligt 1939 års villkor finnes å samma person, den krigsskyddade risksumman för försäkring enligt 1941 års villkor begränsas ytterligare så, att den jämte den krigsskyddade risksumman å sådan tidigare meddelad livförsäkring icke överstiger 200,000 kronor.

Kommitterade hava framhållit, att sålunda för närvarande ej mindre än tre principer vore för olika fall i kraft, när det gällde att bestämma, vilka försäkringar som vore krigsskyddade, då sammanlagda risksumman överstege maximibeloppet för krigsskydd. Vad särskilt anginge pro-rata-regeln medförde den bland annat den olägenheten, att en omräkning måste ske för varje gång någon försäkring upphörde eller förändrades till beloppet. En förenkling vore behövlig. Kommitterade hava i sådant syfte föreslagit en för alla hithörande grupper av försäkringar gemensam regel av innehåll, att tidigare meddelad försäkring skall åtnjuta krigsskydd framför senare meddelad. En sådan regel stode — yttra kommitterade vidare — säkerligen bäst i överensstämmelse med vad allmänheten funne naturligt och riktigt. Därmed underlättades också kontrollen över att misstag vid utbetalning ej ägde rum. Emellertid borde möjlighet till avvikelse finnas. Sådan avvikelse kunde be-

träffande nu gällande bestämmelser ske genom avtal, varmed torde åsyftas avtal mellan försäkringstagaren och försäkringsgivaren. Det kunde ifrågasättas, om en så enkel regel vore tillfyllest. Man syntes här vara nödsakad att räkna med ett flertal kombinationer, som icke lämpligen borde upptagas i lag. Kommitterade hava därför föreslagit, att det skall ankomma på Konungen att medgiva avvikelser och att bestämmelser härom skola intagas i grunder för tillämpning av den nu föreslagna lagen. I dessa grunder borde — framhålla kommitterade — medgivas, att frågan i lämplig omfattning finge regleras genom avtal.

Bestämmelserna om försäkringsgivares krigsansvarighet skola enligt förslaget vara tvingande i två avseenden. Sålunda förklaras, att förbehåll med avseende å krigstillstånd, enligt vilket försäkringsgivaren kan — under annan förutsättning än i fredstid — helt eller delvis bliva fri från ansvarighet i angiven omfattning, skall vara utan verkan. Vidare stadgas, att krigsskyddade risksumman icke heller må överstiga 200,000 kronor, såvitt ej Konungen annorlunda förordnar. Beträffande sistnämnda stadgande hava kommitterade uttalat, att det så till vida avveke från 1940 års lag, som Konungen enligt förslaget kunde medgiva, att krigsskyddade risksumman finge överstiga nämnda belopp. Då stadgandet skulle gälla även för framtiden, hade det synts kommitterade behövt med en sådan möjlighet till undantag. Kommitterade hava i detta sammanhang även fäst uppmärksamheten på en bestämmelse i 1941 års krigsvillkor av innehåll att, om å samma person hos en och samma försäkringsgivare finnas försäkringar med en sammanlagd försäkringssumma av högst 3,000 kronor, krigsansvarigheten alltid skall omfatta hela försäkringssumman. Bestämmelsen innebär, att sådana försäkringar icke skola medtagas vid beräkning av den krigsskyddade risksumman för försäkringar hos annan försäkringsgivare. Kommitterade uttala sig för att en motsvarighet till denna undantagsbestämmelse intages i grunder för tillämpning av den tillämnade lagen.

Försäkringsinspektionen har förklarat sig finna de föreslagna förenklingarna välbetänkta och värda allt beaktande. Det vore en angelägenhet av vikt, att en lagstiftning av förevarande art och de i samband därmed eljest tillkomna bestämmelserna avfattades så, att allmänheten kunde åtminstone i någon mån förstå deras innebörd och finna, att de hade skäl för sig. Ej mindre av vikt vore, att administrationsbördan för försäkringsgivarna icke bleve alltför stor under de utomordentliga förhållanden, då bestämmelserna vore avsedda att tillämpas och försäkringsgivarnas förvaltningsapparat även av andra orsaker bleve hårt ansträngd. Inspektionen, som under förarbetena till 1940 års lag på denna punkt uttalat sig för enhetlighet beträffande »äldre försäkringar» och försäkringar enligt 1939 års villkor, tillstyrkte de föreslagna förenklingarna.

Beträffande den föreslagna bestämmelsen därom, att krigsskyddade risksumman icke må överstiga 200,000 kronor, såvitt ej Konungen annorlunda förordnar, har försäkringsinspektionen påpekat, att bestämmelsen saknar full motsvarighet i 1940 års lag, samt vidare anför:

Såtilvida överensstämmer visserligen bestämmelsen med undantagsstadgandet i 4 § sista punkten i 1940 års lag som Kungl. Maj:t fortfarande skulle kunna förordna om avvikelse från den upptagna sammanläggningsregeln, vars innebörd är att vid flera försäkringar å samma person, i ett eller flera bolag, deras risksummor skola sammanläggas för bestämmande av försäkringarnas krigsskydd. En dylik avvikelse vore, att vid sammanläggningen vissa mindre försäkringar, liksom nu, undantagas. Emellertid syftar kommitterades förevarande bestämmelse längre. Enligt förslaget skall Kungl. Maj:t kunna medgiva, att den krigsskyddade risksumman även i andra fall må överstiga 200,000 kronor. Stadgandet synes hava tillkommit främst med hänsyn till frågan om krigsskyddets framtida utveckling, exempelvis i följd av försämrat penningvärde. Ehuru inspektionen saknar anledning att motsätta sig denna ändring, kan det beträffande sistnämnda fall ifrågasättas, huruvida gränsen bör kunna höjas även för redan meddelade försäkringar eller blott för sådana, som meddelas efter det Kungl. Maj:t förordnat om höjning av gränsen för krigsskyddad risksumma. Då en sådan höjning för redan meddelade försäkringar skulle medföra även ökade förpliktelser för försäkringstagaren att betala krigspremie, bör måhända höjningen icke beröra sådana försäkringar.

*Departements-
chefen*

Mot den lösning av frågan om en för de olika grupperna av försäkringar enhetlig reglering av krigsansvarigheten, som kommitterade föreslagit, synes ur saklig synpunkt i stort sett intet vara att erinra.

Beträffande den föreslagna befogenheten för Konungen att förordna, att krigsskyddade risksumman må överstiga 200,000 kronor, får jag framhålla, att det givetvis icke är avsett, att Konungen utan åtagande från försäkringsgivarens sida skall kunna ålägga denne krigsansvarighet för en större risksumma än i lagen anges. Om det av en eller annan orsak skulle befinnas påkallat att tvångsvis utöka försäkringsbolagens förpliktelser i berörda hänseende, bör detta icke kunna ske annorledes än genom ny lagstiftning. Sådant Konungens förordnande, varom här är fråga, kan alltså endast avse en höjning av gränsen för den krigsskyddade risksumman i enlighet med åtagande av försäkringsgivaren. För min del finner jag emellertid icke lämpligt att möjliggöra en dylik höjning utan lagändring. Med hänsyn, bland annat, till den inverkan som krigsskyddets utsträckning till en högre risksumma kan utöva på krigspremiernas storlek synes det nämligen vara riktigast, att avgörandet härutinnan förbehålles de lagstiftande myndigheterna. I Konungens hand bör därför enligt min mening icke läggas annan befogenhet i förevarande hänseende än den som i 1940 års lag tillagts Konungen, nämligen att medgiva undantag från regeln, att krigsskyddet för flera å samma person meddelade försäkringar skall bestämmas med hänsyn till de sammanlagda risksummorna.

Utbetalning av krigsskyddat försäkringsbelopp.

Beträffande »äldre försäkring» stadgas i 7 § av 1940 års lag, att vid krigsdödsfall eller fall av krigsinvaliditet å försäkringen i vanlig ordning skall betalas — därest Konungen ej medgivit förhöjning — ett belopp motsvarande återköpsvärdet, ökat med hälften av risksumman, dock högst med 50,000

kronor. Enligt 1939 års villkor skall av den krigsskyddade försäkringssumman — högst 50,000 kronor jämte återköpsvärdet för eventuellt överskjutande försäkringssumma — i vanlig ordning utbetalas hälften, dock lägst återköpsvärdet. Enligt 1941 års villkor gäller en särskild bestämmelse för försäkringar enligt s. k. svaga tariffer¹ av innebörd, att å dem skall i vanlig ordning betalas, förutom återköpsvärdet, en fjärdedel, dock högst 25,000 kronor, av den krigsskyddade risksumman. För andra försäkringar enligt 1941 års villkor gäller, att i vanlig ordning skall betalas återköpsvärdet samt hälften, dock högst 50,000 kronor, av den krigsskyddade risksumman. Med avseende å utgivande av försäkringsbelopp, som ej utbetalats i vanlig ordning, gäller i fråga om »äldre försäkringar» och försäkringar enligt 1941 års villkor, att beloppet ej må utgivas förrän krigspremien fastställts och att, om så erfordras, betalningen må uppskjutas ytterligare högst ett år. I 1939 års villkor stadgas, att betalning av det belopp av försäkringssumman, som kan komma att utgå utöver vad som utbetalats i vanlig ordning, skall verkställas senast två år efter det krigstillståndet upphört.

Kommitterades förslag upptager i förevarande hänseende för samtliga försäkringsgrupper enhetliga regler av i huvudsak samma innehåll som de, vilka nu enligt 1940 års lag gälla för »äldre försäkringar». Möjligheten till avvikelse från lagens föreskrifter har dock utvidgats genom att uttrycket »där-est Konungen ej medgivit förhöjning» utbytt mot »därest Konungen ej an- norlunda förordnar». Av kommitterades motiv framgår, att avsikten med ändringen är att möjliggöra ej blott en höjning utan även en sänkning av det belopp, som skall utbetalas i vanlig ordning. Kommitterade hava såsom sin mening uttalat, att en sänkning vore erforderlig beträffande försäkringar enligt svaga tariffer; för dem borde — i överensstämmelse med vad 1941 års villkor innehålla beträffande sådana försäkringar — i grunderna stadgas att, utöver återköpsvärdet, en fjärdedel av krigsskyddade risksumman, dock högst 25,000 kronor, skulle utbetalas i vanlig ordning.

För det fall, att flera »äldre livförsäkringar» tagits å samma person, gäller enligt 7 § 1940 års lag, att det belopp, som skall betalas i vanlig ordning, skall bestämmas med hänsyn till sammanlagda risksumman. Vad som av

¹ Under denna beteckning brukar man sammanföra vissa slag av livförsäkringar, som utmärkas av att de icke alls eller endast i ringa mån föranleda fondbildning, nämligen a) korttidsförsäkring, b) försäkring med naturlig premie och c) försäkring med lägre premie under vissa år, för vilken den högre premien icke börjat erläggas. Med *korttidsförsäkring* förstås en försäkring, enligt vilken försäkringsgivaren för viss tid, t. ex. 5 eller 10 år, åtagit sig att utbetala försäkringssumman vid den försäkrades död, därest denna inträffar under den avtalade tiden. Någon utbetalning vid försäkringstidens slut förekommer icke, och premierna avse endast att täcka — förutom förvaltningskostnader — dödsrisken under försäkringstiden. Denna risk utjämnas över hela försäkringstiden så att premien blir konstant. *Försäkring med naturlig premie* skiljer sig från korttidsförsäkring däri, att nyss angiven utjämning av dödsrisken icke förekommer. Den försäkrade har sålunda vid detta försäkringssätt att för varje år erlägga premie med belopp, som beräknas motsvara den med hänsyn till åldern bestämda dödsrisken under året. Premien ökas på grund härav för varje år. *Försäkring med lägre premie* vissa år utgör en kombination av korttidsförsäkring för dessa år och vanlig försäkring för tid därefter.

denna utbetalas i vanlig ordning skall fördelas på försäkringarna i förhållande till de krigsskyddade risksummorna. Enligt 1939 års villkor skall det belopp, som skall utbetalas i vanlig ordning, bestämmas med hänsyn till sammanlagda krigsskyddade försäkringssumman för försäkringar, som tecknats enligt dessa villkor. Någon särskild föreskrift för det fall, att krigsskyddet — som enligt ifrågavarande villkor tillkommer tidigare meddelad försäkring framför senare meddelad — omfattar flera försäkringar, finnes icke, men det torde vara avsett att det belopp, som utöver återköpsvärdena skall utbetalas i vanlig ordning, skall fördelas på försäkringarna i förhållande till de krigsskyddade försäkringssumorna i den mån dessa icke ingå i återköpsvärdena. Enligt 1941 års villkor gäller som nämnts, att vid krigsdödsfall skall i vanlig ordning utom återköpsvärdet betalas hälften eller i vissa fall en fjärdedel av den krigsskyddade risksumman, dock högst 50,000 resp. 25,000 kronor. Hava å samma person flera livförsäkringar meddelats enligt 1941 års eller tidigare villkor, av en eller flera försäkringsgivare, begränsas utbetalningen ytterligare så, att alla utbetalningar i vanlig ordning av risksumma sammanlagda uppgå till högst 50,000 kronor. Vad i vanlig ordning betalas för försäkringar enligt 1941 års villkor fördelas på de olika försäkringarna i förhållande till det belopp, som skulle hava betalats, därest sistnämnda begränsningsregler ej behövt tillämpas.

Även i nu berörda hänseende ansluter sig kommitterades förslag till 1940 års lag, i det att förslaget upptager för samtliga försäkringsgrupper avsedda bestämmelser av innebörd att, om flera försäkringar meddelats å samma person, det belopp, som skall betalas i vanlig ordning, skall bestämmas med hänsyn till sammanlagda risksumman samt att vad som i vanlig ordning utbetalas av denna skall fördelas efter försäkringarnas krigsskyddade risksummor. Bestämmelserna skola gälla även invaliditetsförsäkringar, dock att risksummorna för sådana försäkringar skola sammanläggas för sig. Kommittéade hava i detta sammanhang uttalat, att de administrativa svårigheter, som det nu bestående systemet skulle medföra, så gott som helt undvekes genom vad kommitterade föreslagit därom, att tidigare meddelad försäkring skall åtnjuta krigsskydd framför senare meddelad, vadan bestämmelserna om betalning i vanlig ordning i de nya grunderna kunde bli mycket enkla.

Försäkringsinspektionen har uttalat sin anslutning till de förenklingar, som kommitterades förslag i förevarande del innebär. Beträffande den avvikelse från 1940 års lag, som ligger däri, att Konungen skall äga medgiva ej blott höjning utan även sänkning av det belopp, som skall utbetalas i vanlig ordning, har försäkringsinspektionen anført:

Möjlighet till sänkning har av kommitterade ansetts erforderlig beträffande försäkringar enligt svaga tariffer. Den föreslagna bestämmelsen har emellertid fått sådan utformning, att den omfattar sänkning även i andra fall, exempelvis på grund av likviditetssvårigheter för försäkringsgivarna, då sänkningen skulle drabba alla försäkringar. Huruvida bestämmelsen bör givas så vidsträckt omfattning, synes inspektionen tveksamt. Då inspektionen likväl icke avstyrker ändringen, sker detta under förutsättning, att så-

dan sänkning, som icke avser försäkringar enligt svaga tariffer, icke medges annat än då särskilt bärande skäl föreligger. Beträffande försäkring enligt svaga tariffer förutsätter inspektionen, att sänkning icke medges i fråga om sådana försäkringar, som meddelats före den 1 juli 1941, enär detta skulle innebära en väsentlig försämring i förhållande till gällande bestämmelser.

Med anledning av vad försäkringsinspektionen sålunda anfört har *Svenska livförsäkringsbolags förening* yttrat:

Enligt föreningens mening skulle det vara motiverat att, på sätt skett i fråga om försäkringar efter 1941 års villkor, för samtliga försäkringar enligt svaga tariffer begränsa utbetalningen i vanlig ordning till återköpsvärdet ökat med allenast fjärdedelen av risksumman, dock högst 25,000 kronor. För försäkringar, som meddelats före den 1 oktober 1939, har emellertid denna fråga reglerats genom 1940 års lag, och då det av föreningen framlagda lagförslaget för denna grupp av försäkringar icke innebär sådana förbättringar, som kunna anses kompensera en försämring på nu ifrågavarande punkt av de i gällande lag stadgade förmånerna, ifrågasätter föreningen för dessa äldre försäkringar icke någon starkare begränsning av utbetalningen i vanlig ordning än som framgår av lagens huvudregel. Annorlunda förhåller det sig emellertid med försäkringar enligt 1939 års villkor. För dessa försäkringar innebär föreningens lagförslag väsentliga förbättringar i olika avseenden av försäkringsskyddet vid krig, såsom i fråga om försäkringskyddets omfattning och försäkringsgivarens tillskottsplikt. Sett emot bakgrunden av dessa förbättringar kan det enligt föreningens mening icke anses oskäligt med samma begränsning av utbetalningen i vanlig ordning vid försäkringar enligt svaga tariffer efter 1939 års villkor som gäller för försäkringar enligt 1941 års villkor. Det må framhållas, att dessa två grupper av försäkringar enligt stadgande i övergångsbestämmelserna likställts jämväl i annat avseende.

Med det sista uttalandet åsyftar föreningen det förhållandet, att vissa undantagsbestämmelser med avseende å krigsansvarighetens finansiering, som av kommitterade föreslagits för försäkringar enligt svaga tariffer, äro avsedda att tillämpas på sådana försäkringar, meddelade enligt 1939 års och 1941 års villkor, men däremot icke på »äldre försäkringar».

För min del finner jag icke anledning till saklig erinran mot vad kommit- *Departementets*
terade föreslagit i nu behandlade avseenden. *chefen.*

Till frågan, i vilka fall en sänkning av det belopp, som skall utbetalas i vanlig ordning, kan vara motiverad, torde det icke vara behövt att fatta ståndpunkt i detta sammanhang. Vad försäkringsinspektionen härutinnan anfört synes mig i varje fall icke böra föranleda därtill, att någon begränsning i Konungens rätt att föreskriva sådan sänkning stadgas i lagen.

Krigsansvarighetens finansiering.

För »äldre försäkringar» gälla enligt 13 § 1940 års lag med avseende å täckning av överkostnaden — det belopp, varmed de sammanlagda krigsskyddade risksummorna för inträffade försäkringsfall, som omfattas av krigsansvarigheten, överstiga summan av de på tiden för krigstillståndet belöpan-

de riskpremierna — följande regler. I första hand skall överkostnaden täckas till hälften genom krigspremier och till hälften genom tillskott från försäkringsgivaren. Såväl krigspremierna som tillskottet äro emellertid på visst sätt maximerade. Förslår icke sammanlagda beloppet av de krigspremier, som kunna uttagas, till täckande av halva överkostnaden, skall återstoden täckas genom att, med iakttagande av i lagen stadgade begränsningar, försäkringsgivarens tillskott höjes. På motsvarande sätt skall, om det högsta belopp, varmed försäkringsgivaren må bidraga, icke förslår till täckande av halva överkostnaden, återstoden täckas genom att, med iakttagande av i lagen stadgad begränsning, krigspremierna höjas. Förslår icke sammanlagda beloppet av de krigspremier, som må uttagas, och det tillskott, varmed försäkringsgivaren må bidraga, till täckande av hela överkostnaden, skall återstoden täckas genom att sådana från utbetalning i vanlig ordning undantagna belopp inom försäkringarnas krigsskyddade del, som avse försäkrade, för vilka försäkringsfallet inträffat under tid, då de varit krigsdeltagare, eller föranletts av krigshandling under dylik tid, nedsättas med belopp, som stå i förhållande till de krigsskyddade risksummorna.

För försäkringar enligt 1939 års villkor gäller såsom huvudregel, att överkostnaden — liksom i fråga om »äldre försäkringar» — i första hand skall täckas till hälften genom krigspremier och till hälften genom tillskott från försäkringsgivaren. Därest brist i någotdera hänseendet uppstår, skall höjning av tillskottet respektive krigspremierna ske, likaledes enligt de för »äldre försäkringar» gällande reglerna. Förslår icke sammanlagda beloppet av de krigspremier och det tillskott, som med tillämpning av nämnda regler kunna uttagas, till täckande av hela överkostnaden, skall återstoden täckas genom proportionell ökning av krigspremierna.

De i förevarande avseende för försäkringar enligt 1941 års villkor gällande huvudreglerna skilja sig från reglerna för »äldre försäkringar» däri, att den nedsättning av innehållna försäkringsbelopp, som i sista hand skall tillgripas, skall drabba krigsdeltagare och andra försäkrade lika.

Kommitterades förslag överensstämmer med avseende på huvudreglerna för överkostnadens täckning — vilka enligt förslaget äro gemensamma för de olika försäkringsgrupperna — med vad som för närvarande gäller för försäkringar enligt 1941 års villkor. Den i 1940 års lag i visst avseende bibehållna kategoriklyvningen mellan krigsdeltagare och andra försäkrade har alltså helt övergivits. Kommitterade hava härutinnan hänvisat till vad de anfört om de förhållanden, som föranlett lagförslagets utarbetande, varjämte de till ytterligare motivering av sin ståndpunkt yttrat:

Kostnaden för krigsansvarigheten kan i vad rör försäkringstagarens bidrag täckas antingen genom krigspremier eller genom nedsättning av försäkringarna eller genom bådadera. Gällande lag medger, att den del av kostnaden, som kan uttagas genom krigspremier, må fördelas lika på krigsdeltagare och andra. Lagrådet framhöll vid sin granskning av 1940 års förslag, att den ledande synpunkten borde vara, att en ordning skapades som under rådande förhållanden bäst överensstämde med rättvisa och billighet. Därest det därvid funnes lämpligt att i anslutning till vad försäkringsinspek-

tionen föreslagit i större eller mindre utsträckning likställa alla försäkringsavtal, syntes en sådan behandling enligt lagrådets mening icke möta större betänkligheter av rättslig natur än en kategoriklyvning i enlighet med livförsäkringskommitténs förslag. Härav framgår, att något rättsligt hinder icke torde föreligga mot att den kostnad, som bör bestridas av försäkringstagarna på annat sätt än genom krigspremier, genom nedsättning slås ut lika på krigsdeltagare och andra.

Kommitterade vilja också något närmare beröra innebörden av den i lagen stadgade kategoriklyvningen. Till en början är det självklart, att den nedsättning av risksummorna, som kan behövas, blir väsentligt större för de enskilda försäkringstagarna, om all nedsättning skall drabba krigsdeltagare, än om nedsättningen drabbar alla lika. Att krigsdeltagarnas börda lättas är, synes det, ett humanitärt och socialt trängande önskemål. Vidare bör framhållas, att om än icke alla så dock det stora flertalet av försäkringstagarna äro potentiella »krigsdeltagare». Det är ofta endast en tillfällighet, att en försäkringstagare icke blir krigsdeltagare i lagens mening. Man behöver endast tänka på dem, som på grund av en viktig befattning erhålla uppskov med krigstjänst. Dessa vapenföra ha ju haft och kunna alltjämt ha att räkna med krigstjänst. Alltså innebär 1940 års lag även för dem ett trygghetstillskott, låt vara att den risk, som lagen täcker, kanske icke under kriget blir aktuell för dem. De böra rimligen bidra till kostnaden för detta trygghetstillskott på samma sätt som de, för vilka det blivit aktuellt att gå ut i kriget. Dessa uppskovsberättigade stanna för övrigt ofta kvar i arbete inom fabriker, där dödsrisken är särskilt stor genom fara för bombning. Om de dödas vid bombanfall, är dödsfallet enligt lagens distinktion civilt och de bliva bättre ställda än de, som stupat i den egentliga stridslinjen. I övrigt böra även hemvärnsmän och lottor liksom andra frivilliga vid krigsmakten särskilt ihågkommas i detta sammanhang. Inom industrien uttagas t. ex. verkshemvärnsmän till skydd för anläggningen. Om dessa utvalda komma att i sin tjänst, mitt ibland kamraterna vid företaget, dödas t. ex. genom en bomb, äro de nu sämre ställda än de, som icke behövt uttagas eller icke ansetts lämpade att uttagas till hemvärnstjänst. Bombrisken var dock densamma för alla. Det skulle kunna verka menligt på rekryteringen av hemvärnsmän och andra frivilliga, om det bleve bekant att lagen intager denna ståndpunkt.

Krigspremie för »äldre försäkring» må enligt 8 § 1940 års lag icke överstiga en tjugondel av den högsta krigsskyddade risksumma som gällt under krigstillståndet. Samma begränsning gäller för krigspremie för försäkring enligt 1941 års villkor, under det att däremot — såsom framgår av vad förut anförts — huvudreglerna för krigsansvarighetens finansiering i fråga om försäkringar enligt 1939 års villkor icke innefatta någon begränsning av krigspremiens storlek. Kommitterades förslag överensstämmer i detta hänseende med 1940 års lag.

I fråga om försäkringsgivares tillskottsplikt vid »äldre försäkringar» stadgas i 6 § 1940 års lag den begränsningen, att försäkringsgivaren ej är skyldig att tillskjuta större belopp än som, utan att tryggheten för gällande försäkringsavtal äventyras eller enskilda försäkringstagares rätt förnärmas, kan tagas i anspråk genom anlitande av såväl tillgängligt som för tio år enligt av Konungen meddelade bestämmelser förutberäknat överskott å försäkringsgivarens rörelse samt frigöras genom nedsättning av utjämningsreserv, vinst-

fonder, säkerhetsfond och premieåterbäringsreserv. Med sålunda angivna överskotts- och fondmedel avses endast vad som av dessa medel belöper på krigsskyddad del av ifrågavarande försäkringar. Huvudreglerna rörande krigsansvarighetens finansiering vid försäkringar enligt 1939 års och 1941 års villkor hänvisa beträffande försäkringsgivarens tillskottsplikt till 1940 års lag. I kommitterades förslag hava lagens bestämmelser i denna del upptagits utan någon ändring i sak.

De i det föregående återgivna reglerna för krigsansvarighetens finansiering vid »äldre försäkringar» äro gemensamma för alla försäkringar, tillhörande denna kategori. (Här avses endast livförsäkringar, meddelade av de egentliga livförsäkringsbolagen, och bortses sålunda från livförsäkringar, meddelade av bolag, vilkas rörelse i huvudsak omfattar livränteförsäkring — SPP m. fl. — ävensom från invaliditetsförsäkringar.) Beträffande vissa försäkringar enligt 1939 års och 1941 års villkor gälla däremot i detta hänseende bestämmelser, som avvika från de huvudregler, för vilka redogörelse lämnats i det föregående.

Beträffande försäkringar enligt 1939 års villkor gälla sålunda särskilda bestämmelser för försäkringar, som vid krigstillståndets inträdande varit i kraft kortare tid än fem år. Överkostnaden inom denna försäkringsgrupp skall i första hand täckas genom krigspremier, vilka för det här avsedda fallet enligt försäkringsvillkoren äro begränsade till högst tio procent av försäkringssumman. Förslå ej krigspremierna till överkostnadens täckande, skall försäkringsgivaren lämna tillskott, dock ej med större belopp än som, utan att tryggheten för gällande försäkringsavtal äventyras eller enskilda försäkringstagares rätt förnärmas, kan tagas i anspråk genom anlitande av tillgängligt överskott eller frigöras genom nedsättning av här ifrågavarande försäkringars andel i utjämningsreserv, vinstfonder, säkerhetsfond och premieåterbäringsreserv. Förutberäknat överskott må således i detta fall ej tagas i anspråk. Förslå icke de medel, som sålunda stå till förfogande, skall återstoden av kostnaden täckas genom nedsättning i förhållande till den krigsskyddade risksumman av ersättningarna för krigsdödsfall, varmed i 1939 års villkor förstås dödsfall, som föranletts av krigshandling och som inträffat senast inom ett år efter krigstillståndets upphörande.

Enligt 1941 års villkor gälla särskilda bestämmelser om krigsansvarighetens finansiering för försäkringar enligt svaga tariffer samt andra försäkringar, vilka vid krigstillståndets inträdande varit i kraft kortare tid än fem år. Inom denna försäkringsgrupp skall överkostnaden i första hand täckas genom krigspremier. Endast om de krigspremier som må uttagas — härutinnan gäller den förut angivna begränsningen — ej förslå till överkostnadens täckande, skall försäkringsgivaren lämna tillskott. Tillskottsplikten är i detta fall begränsad på samma sätt som i fråga om försäkringar enligt 1939 års villkor, vilka vid krigstillståndets inträdande varit i kraft kortare tid än fem år. I sista hand skall för överkostnadens täckande tillgripas nedsättning av innehållna försäkringsbelopp. Någon åtskillnad mellan dödsfall, som förorsakats av krigshandling, och andra dödsfall skall härvid icke göras.

Kommitterades förslag upptager i förevarande hänseende särskilda bestämmelser för försäkringar enligt svaga tariffer och försäkringar, som vid krigstillstånd inträdande icke varit i kraft fem år. Bestämmelserna skola tillämpas på försäkringar av ifrågavarande kategorier, meddelade enligt 1939 års eller 1941 års villkor, men däremot icke på »äldre försäkringar». Med avseende på innehållet ansluta sig bestämmelserna till vad som nu gäller beträffande motsvarande försäkringar enligt 1941 års villkor.

Försäkringsinspektionen har — med erinran om att inspektionen under förarbetena till 1940 års lag vid flera tillfällen kraftigt förordat borttagandet av all kategoriklyvning mellan krigsdeltagare och andra försäkrade — förklarat sig utan tvekan tillstyrka den ändring, kommitterade härutinnan föreslagit. Jämväl till de övriga förenklingar, som förslaget i nu berörda avseenden innebär, har inspektionen uttalat sin anslutning.

Övertygande skäl hava enligt min mening förebragts för att kategoriklyvningen mellan krigsdeltagare och andra försäkrade bör helt avskaffas. Även de övriga ändringar i fråga om krigsansvarighetens finansiering, som förslaget innebär i förhållande till vad som för närvarande gäller, synas vara väl motiverade. Av skäl, som skola utvecklas i ett senare sammanhang, anser jag mig dock böra föreslå, att de särskilda bestämmelserna om försäkringar enligt svaga tariffer och försäkringar, som vid krigstillstånd inträdande varit i kraft kortare tid än fem år, skola utgå ur lagen för att i stället införas i de nya grunder, som bliva erforderliga.

*Departements-
chefen.*

Krigsansvarighet vid krig mellan främmande makter.

Försäkringsinspektionen har i sitt yttrande över kommitterades förslag till behandling upptagit en fråga, som — enligt vad inspektionen framhåller — kan anses beröra krigsansvarigheten, om denna fattas i en vidare bemärkelse än som framgår av definitionen i 2 § av förslaget, nämligen frågan om försäkringsgivares ansvarighet för dödsfall eller fall av invaliditet, som sammanhånga med krig, vari annat land befinner sig, eller därmed jämförligt tillstånd. Därvid har inspektionen till en början upplyst, att försäkringsvillkoren beträffande sådan ansvarighet numera i regel innehålla följande:

Har den försäkrade, utan att därtill, under sådant krigstillstånd, som avses i lagen den 4 oktober 1940 med vissa bestämmelser om livförsäkring m. m. vid krig, vara beordrad av svensk myndighet, i krig såsom stridande eller icke stridande tjänstgjort vid eller eljest åtföljt annat lands krigsmakt och har han avlidit under kriget, är bolaget fritt från ansvarighet. Avlider han inom ett år efter krigets slut, gäller samma bestämmelse, med mindre dödsfallet varken orsakats eller påskyndats av den försäkrades deltagande i kriget.

Har den försäkrade inom fem år från försäkringens ikraftträdande avlidit till följd av krigshandling utom Sverige eller dess territorialvatten, då krigstillstånd av ovan nämnt slag icke råder, eller under andra förhållanden än sådana som eljest i föregående stycke avses, är bolaget fritt från ansvarighet.

I anslutning härtill har inspektionen anfört:

Att bolagen önska fritaga sig från ansvarighet på grund av dödsfall, som förorsakats av krigshandling, är helt naturligt exempelvis i det fall, att en person, då krigstillstånd icke råder i Sverige, skall resa till land, som befinner sig i krig, och i samband därmed tecknar livförsäkring. Bestämmelsen drabbar emellertid även den, som tecknat försäkringen utan tanke på krigsrisk och som tillfälligtvis befinner sig i främmande land, då detta invecklas i krig. Även om en sådan försäkringstagare, vars försäkring icke är fem år gammal, utan dröjsmål beger sig på hemresa, utbetalas, om han under hemvägen avlidit till följd av krigshandling, endast återköpsvärdet, vilket för en så ung försäkring i regel är obetydligt. En bestämmelse, som medför en sådan konsekvens, synes onödigt sträng. Även i vissa andra fall leder bestämmelsen — åtminstone om den tolkas efter ordalydelsen — till konsekvenser, som knappast kunna anses rimliga. Av anförda skäl torde böra övervägas, huruvida icke en bestämmelse borde införas, innebärande att förbehåll beträffande ansvarigheten vid krig, då krigstillstånd icke råder i Sverige, icke må göras utan Kungl. Maj:ts medgivande.

Svenska livförsäkringsbolags förening har i förevarande hänseende yttrat:

Formellt kan mot försäkringsinspektionens förslag erinras, att den föreslagna lagen — liksom den nu gällande — endast tager sikte på att reglera förhållandena vid krigstillstånd i Sverige och att det då kan synas oegentligt att i lagen intaga en enda bestämmelse för annat fall. Men även ur sakliga synpunkter finner föreningen den ifrågasatta bestämmelsen mindre lämplig. Man måste fasthålla vid principen, att en försäkring, innan den varit gällande visst antal år, vid utlandsvistelse i krigförande stat icke skall gälla, med mindre särskilt avtal därom träffas och erforderlig tilläggspremie erlägges. Att sedan omständigheter sådana som försäkringsinspektionen åberopat kunna uppkomma, under vilka det skulle vara obilligt att vägra utbetalning vid dödsfall, lär ej kunna avhjälpas genom en uppmjukning av de nu gällande villkoren och ej heller genom att Kungl. Maj:ts godkännande av villkoren skulle erfordras. Det måste få ankomma på tillämpningen av villkoren att obillighet ej får göra sig gällande vid reglerandet av förekommande försäkringsfall. De svenska livförsäkringsbolagen hava även haft sin uppmärksamhet riktad på förevarande spörsmål och hava vidtagit åtgärder i syfte att uppnå största möjliga enhetlighet vid bedömandet av fall, som här komma i fråga.

*Departements-
chefen.*

Av skäl, som Svenska livförsäkringsbolags förening anfört, anser jag det icke lämpligt att i den tillämnade lagen upptaga någon bestämmelse av det innehåll, försäkringsinspektionen föreslagit.

Departementsförslaget.

Såsom av det föregående framgår, anser jag kommitterades förslag i sak innebära en i allt väsentligt tillfredsställande grundval för en ny lagstiftning om krigsansvarighet för liv- och invaliditetsförsäkring. En sådan lagstiftning synes snarast möjligt böra komma till stånd för att ersätta de komplicerade regler, som nu gälla, med ett system, prägladt av större konsekvens och över-

skådlighet. Vid detaljgranskning av förslaget har det emellertid befunnits lämpligt att i vissa avseenden omgruppera dess bestämmelser, varjämte — delvis i anledning av erinringar från försäkringsinspektionen — vissa andra ändringar ansetts påkallade. Med iakttagande härav har en omarbetning av förslaget verkställts inom handelsdepartementet. Jag torde i det följande få lämna en redogörelse för departementsförslaget, därvid jag särskilt kommer att framhålla de avvikelser, som gjorts från kommitterades förslag.

Inledande bestämmelser (1 och 2 §§).

1 §.

Paragrafen motsvarar 1 § i kommitterades förslag. I 1940 års lag återfinnas motsvarande bestämmelser dels i 1 §, med den lydelse lagrummet har enligt lag den 9 april 1941, dels ock i 3 § andra stycket.

Mellan de nämnda bestämmelserna i 1940 års lag och 1 § i kommitterades förslag förefinnes i sak ingen annan olikhet än att den föreslagna lagens tillämpningsområde angivits vidsträcktare än den nuvarandes så till vida, att lagen, såvitt försäkring för livsfall angår, till följd av Konungens förordnande skall i vissa avseenden kunna tillämpas ej blott å livränteförsäkring utan även å kapitalförsäkring. Anledningen till denna utvidgning kommer att beröras vid redogörelsen för 17 §.

Med anledning av vad kommitterades förslag — liksom 1940 års lag — innehåller därom, att lagen icke gäller försäkring, vilken meddelats av anstalt, som utom återförsäkring endast meddelar kollektiv försäkring, har *försäkringsinspektionen* anfört:

Bestämmelsen åsyftar Återförsäkringsaktiebolaget Sverige, som förutom återförsäkring meddelar dels kollektiv försäkring åt anställda inom vissa företag, dels försäkring åt vissa insättare i postsparbanken, vilken försäkring grundar sig på avtal mellan bolaget och banken. Det torde emellertid råda viss tvekan, huruvida sistnämnda försäkring är att betrakta som kollektiv. Inspektionen är därför icke övertygad om att ifrågavarande bestämmelse är tillräcklig för att bolagets direkta försäkringar skola vara undantagna från lagens tillämpning. Det kan vidare ifrågasättas, huruvida överhuvud tillräcklig anledning finnes att undantaga bolagets här omnämnda bestånd av direkta försäkringar. I anslutning till omarbetningen av lagen synes det lämpligt, att berörda fråga upptages till närmare omprövning.

Med anledning av vad försäkringsinspektionen sålunda anfört har *Svenska livförsäkringsbolags förening* yttrat:

Arbetsgivares kollektiva försäkring hos bolaget Sverige av sina anställda och postsparbankens försäkring hos samma bolag av vissa sparare äro båda s. k. korttidsförsäkringar. Någon utbetalning vid försäkringstidens slut förekommer sålunda icke. Premierna för försäkringen, som i förra fallet erläggas av arbetsgivaren och i det senare av banken, äro riskpremier, vilka icke fonderas. Denna omständighet, att försäkringarna icke förutsätta fondering, är av stor vikt vid bedömandet av frågan, huruvida de böra inrymmas under lagen eller icke. Kommitterades förslag bygger nämligen enligt 12 § på att försäkringsgivaren genom anlitande av förutberäknat överskott och vissa

å krigsskyddade försäkringar belöpande fondmedel skall bidra till täckande av den i 11 § definierade överkostnaden. Enligt 15 § andra stycket må dock förutberäknat överskott ej tagas i anspråk, då fråga gäller korttidsförsäkring. Då vidare bolaget Sverige icke meddelar annan direkt försäkring än sådan, varom här är fråga, stå ej heller fondmedel av angiven art till buds för täckande av överkostnaden. 1939 års livförsäkringskommitté har också under hänvisning till, bland annat, att fondering ej förekommer, ansett att lagen ej borde äga tillämpning å de ifrågavarande försäkringsformerna, vilken ståndpunkt även 1940 års lag i ämnet intager.

Vad särskilt angår arbetsgivares kollektiva försäkring av sina anställda må framhållas, att sådan försäkring av bolaget Sverige meddelats endast i två fall och att i det ena av dessa fall särskilt avtal träffats mellan bolaget och arbetsgivaren, enligt vilket den senare förbundit sig att i händelse av krig för försäkringarna erlägga särskild tilläggspremie, avsedd att täcka hela kostnaden för krigsskyddet å försäkringarna. Enligt föreningens mening är det ur alla synpunkter lämpligast, att frågan om krigsskyddet för nu berörda grupper av försäkringar lösas avtalsvägen.

Vid försäkringen enligt avtalet med postsparbanken av vissa sparare gäller, att försäkringssumman icke, såsom vid vanliga försäkringar, är till beloppet fixerad utan beroende av behållningen vid varje särskild tidpunkt å insättningsräkningen. Skulle vårt land råka i krig, torde man ha anledning räkna med att inestående belopp skulle komma att i stor utsträckning uttagas och försäkringsskyddet därigenom i motsvarande mån bortfalla. Det oaktat skulle, om försäkringarna inordnades under lagen, för varje försäkring erläggas krigspremie, vilken enligt lagen skulle beräknas på den högsta risksumma, som varit gällande vid någon tidpunkt under kriget. Krigspremien finge erläggas av postsparbanken. Även här synes avtalsvägen vara den lämpligaste, om och i den mån jämväl krigsskydd anses böra beredas genom de ifrågavarande försäkringarna.

Föreningen anser på anförda skäl, att bolaget Sveriges direkta försäkringar icke böra inrymmas under lagen, och har för sin del utgått ifrån att detta, även då fråga gäller sparare i postsparbanken, skulle framgå av den i lagförslaget 1 § givna bestämmelsen, vilken överensstämmer med motsvarande stadgande i nu gällande lag. Det må nämnas, att försäkringen för sparare i de av Kungl. Maj:t för bolaget Sverige fastställda grunderna betecknas såsom »Kollektiv kapitalförsäkring för sparare». Skulle det oaktat tvekan råda på denna punkt, förordar föreningen sådan jämkning av formuleringen, att försäkringarna uttryckligen uteslutas från lagens tillämpningsområde.

Svenska livförsäkringsbolags förening synes mig hava anfört övertygande skäl för sin mening, att de direkta försäkringarna hos Återförsäkringsaktiebolaget Sverige böra vara undantagna från den blivande lagens tillämpningsområde. Jag delar även föreningens åsikt, att så kommer att bliva fallet, om lagen, på sätt kommitterade föreslagit, i förevarande avseende erhåller samma lydelse som 1940 års lag. Någon ändring av förslaget i denna del har därför icke vidtagits.

Ej heller i övrigt har paragrafen i departementsförslaget undergått några sakliga ändringar. I redaktionellt hänseende hava vissa jämkningar företagits. Bland annat har den allmänt hållna hänvisningen till vad i lagen stadgas om rätt för Konungen att meddela förordnande, som berör livsfallsförsäkring, ersatts med en hänvisning till 17 § (motsvarande 16 § i kommitterades förslag).

2 §.

Paragrafen motsvarar 2 § såväl i kommitterades förslag som i 1940 års lag.

Mellan 1940 års lag och kommitterades förslag föreligga med avseende å de definitioner, om vilka här är fråga, vissa skiljaktigheter, beträffande vilka *kommitterade* anförts:

Bland definitionerna i 2 § av 1940 års lag upptages begreppsbestämning av »äldre försäkring» och av »krigsdeltagare». Båda dessa begreppsbestämningar bliva överflödiga efter den av kommitterade föreslagna omläggningen av lagen. De ha därför uteslutits. I kommitterades förslag har dessutom, i stället för begreppen krigsdödsfall och krigsinvaliditet, införts begreppet krigsansvarighet. Härmed förstås försäkringsgivarens ansvarighet för sådant dödsfall eller fall av invaliditet, som inträffat under krigstillstånd eller som föranletts av krigshandling under tid då krigstillstånd råder och inträffat inom ett år efter krigstillståndets upphörande. Krigsansvarigheten omfattar sålunda vad som i 1940 års lag benämnes krigsdödsfall och krigsinvaliditet. Anledningen till införandet av det nya begreppet är att ordet krigsdödsfall i 1939 års villkor användes i en mera inskränkt bemärkelse än i 1940 års lag. Det avser nämligen sådant dödsfall, som föranletts av krigshandling under krigstillstånd och inträffat under eller inom ett år efter krigstillståndet. Uttrycket krigsdödsfall torde därför böra undvikas i lagstiftningen.

Departementsförslaget överensstämmer, bortsett från några smärre redaktionella jämkningar, med kommitterades förslag.

Krigsansvarighet och bestridande av kostnaden
för sådan ansvarighet (3—11 § §).

Denna avdelning motsvaras i kommitterades förslag i huvudsak av avdelningarna »Om krigsansvarighet» (3—5 § §) och »Om överkostnad» (11—17 § §) samt av vad den första paragrafen i avdelningen »Om krigspremien» (6 §) innehåller beträffande maximum för krigspremie. De närmare bestämmelserna om krigspremiers fastställande och erläggande m. m. — motsvarande återstoden av avdelningen »Om krigspremien» i kommitterades förslag — bilda i departementsförslaget en särskild avdelning med överskriften »Närmare bestämmelser om krigspremier». Den verkställda omgrupperingen innebär, att bestämmelserna om krigsansvarighetens finansiering placerats i omedelbar anslutning till de paragrafer, som behandla krigsansvarighetens omfattning samt utbetalning av krigsskyddat föräkringsbelopp. Härigenom synes den logiska ordningsföljden mellan de frågor, som lagen avser att reglera, bliva bättre framhävd.

4 § i kommitterades förslag, vari stadgas, att krigspremie skall utgå för varje försäkring och att försäkringsgivaren genom tillskott skall bidra till täckande av kostnaden för krigsansvarigheten, saknar motsvarighet i departementsförslaget. Ett stadgande med denna kategoriska utformning synes stå mindre väl tillsammans med 5 § i sistnämnda förslag (motsvarande 11 § i kommitterades förslag), som förutsätter, att de vanliga riskpremierna kunna förslå till täckande av kostnaden för krigsansvarigheten. Även de i 10 § av departementsförslaget upptagna bestämmelserna böra beaktas i detta sammanhang.

3 §.

Paragrafen motsvarar 3 § i kommitterades förslag samt är avsedd att ersätta 4 och 15 §§ i 1940 års lag.

Första stycket upptager de allmänna reglerna om krigsskyddets storlek och — i förekommande fall — fördelning på flera försäkringar. För vad kommitterades förslag i dessa hänseenden innebär har jag tidigare redogjort. I departementsförslaget hava bestämmelserna så till vida omredigerats, att de båda meningar, som i kommitterades förslag bilda en andra och en tredje punkt i stycket, sammanförts till en. Därvid har uttrycket »flera försäkringar» förtydligats till »flera livförsäkringar eller flera invaliditetsförsäkringar». Vidare har tillämpningen av regeln att, då flera försäkringar meddelats å samma person, krigsskyddet skall bestämmas med hänsyn till de sammanlagda risksummorna, gjorts beroende av att Konungen ej annorlunda förordnar. Härigenom har sammanläggningsregeln — bortsett från att dess tillämpningsområde utvidgats till att omfatta även invaliditetsförsäkringar — fått samma innehåll som i 1940 års lag. I kommitterades förslag fanns ej utrymme för någon särskild föreskrift om rätt för Konungen att medgiva undantag från sammanläggningsregeln, beroende på att Konungen enligt 3 § tredje stycket i förslaget skulle äga en generell befogenhet att förordna om höjning av den krigsskyddade risksumman. Beträffande skälen till den på denna punkt vidtagna ändringen får jag hänvisa till vad jag tidigare anförte.

I andra stycket fastslås, att bestämmelserna om krigsansvarighet så till vida äro av tvingande natur, att förbehåll med avseende å krigstillstånd, varigenom försäkringsgivaren fritagit sig från ansvarighet, skall vara utan verkan i den mån det kommer i strid med lagens bestämmelser. Stadgandet härom har i departementsförslaget försetts med ett tillägg av innehåll, att Konungen äger medgiva, att sådant förbehåll må åberopas beträffande försäkring, som meddelats efter krigstillståndets inträdande eller inom tre månader dessförinnan. Tillägget är avsett att ersätta den i 18 § av kommitterades förslag upptagna bestämmelsen om rätt för Konungen att beträffande sådan försäkring medgiva avvikelse från vad i lagen stadgas. Med denna bestämmelse torde just åsyftas, att Konungen skall äga medgiva, att förbehåll, varigenom försäkringsgivaren fritagit sig från krigsansvarighet,¹ får åberopas. Det synes vara mera naturligt att, såsom i departementsförslaget skett, giva den särskilda föreskrift, som för detta ändamål erfordras, formen av ett undantag från den regel, som fränkänner sådana förbehåll giltighet. Skulle det till äventyrs befinnas påkallat att — i den mån försäkringsgivaren icke kommer att vara helt fri från krigsansvarighet för försäkringar som här avses

¹ Förbehåll av denna innebörd förekommer såväl i 1939 års som i 1941 års villkor. Enligt 1939 års villkor har försäkringsgivaren rätt att, om försäkringen trätt i kraft inom tre månader före krigstillstånd i Sverige, för sådant krigstillstånd fritaga sig från ansvarighet för krigsdödsfall. Enligt 1941 års villkor är försäkringsgivaren i fråga om försäkring, som vid krigstillståndets inträdande icke varit i kraft tre månader, utan vidare fri från ansvarighet för krigsdödsfall, såvida icke Konungen efter krigstillståndets inträdande annorlunda bestämmer. (En med avseende på bestämningen av begreppet krigsdödsfall förekommande olikhet mellan 1939 års och 1941 års villkor lämnas här å sido.)

— beträffande desamma föreskriva avvikelse från lagens stadganden i ett eller annat avseende, finnes möjlighet härtill även enligt departementsförslaget. Av skäl, som komma att framgå av redogörelsen för 11 §, hava nämligen i 16 § — vilken motsvarar 18 § i kommitterades förslag — upptagits bestämmelser, enligt vilka Konungen äger medgiva avvikelser från lagens stadganden beträffande livförsäkring, vilken vid krigstillstånd inträdande icke varit i kraft fem år. I fråga om invaliditetsförsäkring skall Konungen — respektive, beträffande utländsk försäkringsanstalt, försäkringsinspektionen — äga sådan rätt oberoende av försäkringens ålder.

Vad senast anförts giver anledning att uppställa frågan, huruvida — med hänsyn till den lydelse 16 § i departementsförslaget erhållit — det i andra stycket av förevarande paragraf gjorda tillägget över huvud kan anses behöfligt. Från rent formell synpunkt kan frågan möjligen besvaras nekande. Det synes emellertid vara lämpligt, att den särställning, som är avsedd att tillkomma försäkringar, meddelade efter krigstillstånd inträdande eller inom tre månader dessförinnan, på något sätt kommer till uttryck i lagen. Att arten av denna särställning bäst framhäves genom en sådan undantagsbestämmelse som den här föreslagna, har förut framhållits.

Utöver det nu omtalade tillägget hava i andra stycket vissa redaktionella jämkningar gjorts i den av kommitterade föreslagna texten. Bland annat har uttrycket »under annan förutsättning än i fredstid» ändrats till »under annan förutsättning än eljest». Ändringen har föranletts av ett från försäkringsinspektionens sida gjort påpekande därom, att ordet »fredstid» — vilket finge antagas vara avsett att stå såsom motsats till »krigstillstånd» — vore mindre lyckligt valt, eftersom krigstillstånd i lagens mening icke vore identiskt med krigstid.

Såsom ett tredje stycke av 3 § upptager kommitterades förslag ett stadgande av innehåll, att krigsskyddade risksumman icke må överstiga belopp, som i första stycket sägs, såvitt ej Konungen annorlunda förordnar. I vad detta stadgande innebär, att en höjning av den krigsskyddade risksumman skall kunna föreskrivas av Konungen, har detsamma av förut anförda skäl ersatts med det i andra punkten av första stycket inskjutna förbehållet, enligt vilket Konungen endast skall äga den mera begränsade befogenheten att förordna om undantag från den i nämnda punkt upptagna sammanläggningsregeln. I övrigt har stadgandet ingen direkt motsvarighet i departementsförslaget. I stället hava där såsom ett tredje stycke av förevarande paragraf upptagits bestämmelser, enligt vilka försäkringsgivare har möjlighet att mot särskild gottgörelse åtaga sig krigsansvarighet för risksumma, som enligt reglerna i första stycket faller utanför krigsskyddet, eller att på särskilda villkor åtaga sig sådan ansvarighet beträffande försäkring, som meddelats efter krigstillstånd inträdande eller inom tre månader dessförinnan. Dessa bestämmelser kunna synas stå i strid med den princip, som uttryckts i det av kommitterade föreslagna stadgandet, d. v. s. principen att lagens maximering av den krigsskyddade risksumman är av tvingande natur. Emellertid torde det icke hava varit kommitterades mening, att utfästelser, varigenom för-

säkringsgivare åtog sig ansvarighet för försäkringsfall sammanhängande med krigstillstånd, under alla förhållanden skulle vara ogiltiga i den mån de icke täcktes av den i lagen reglerade krigsansvarigheten. Gällande grunder och särskilda föreskrifter för tillämpning av 1940 års lag giva i detta avseende en viss ledning. Såväl för livförsäkringar — oavsett tillkomsttiden — som för invaliditetsförsäkringar stadgas där: »För övertagande av krigsrisk i vidare omfattning än som framgår av lagen, dessa grunder och särskilda föreskrifter samt försäkringsvillkoren, åsättes tilläggspremie till belopp och på villkor, som försäkringsgivaren bestämmer.» Intet tyder på att det varit kommitterades avsikt att begränsa den avtalsfrihet, som sålunda för närvarande härskar på detta område. Innebörden av den föreslagna bestämmelsen torde endast vara, att krigsskydd i den av lagen reglerade formen — med konsekvenser för beräkning av överkostnad, krigspremier, försäkringsgivares tillskott o. s. v. — icke avtalsvis får utsträckas till högre risksumma än den i lagen angivna. Departementsförslaget avser icke att göra någon avvikelse från denna grundsats. Att fastslå densamma genom ett uttryckligt stadgande har emellertid ansetts onödigt med hänsyn till den avfattning, första punkten i tredje stycket erhållit. Huruvida bestämmelser av det innehåll, som upptagits i tredje stycket, över huvud äro erforderliga, kan möjligen vara tveksamt. Emellertid definieras i 2 § »krigsansvarighet» — utan avseende å grunden för ansvarigheten — allenast såsom försäkringsgivares ansvarighet för sådant dödsfall eller fall av invaliditet, som inträffar under krigstillstånd eller som föranletts av krigshandling under tid, då krigstillstånd råder, och inträffar inom ett år från krigstillståndets upphörande. Det synes då vara naturligt att i förevarande paragraf — som behandlar frågan när och i vilken omfattning krigsansvarighet föreligger — uppmärksamma även den möjlighet, som en försäkringsgivare har, att ikläda sig sådan ansvarighet genom särskilda utfästelser vid sidan av lagen.

En fråga om räckvidden av den föreslagna första punkten i tredje stycket kommer att beröras i samband med behandlingen av andra stycket i övergångsbestämmelserna.

4 §.

Paragrafen motsvarar 5 § i kommitterades förslag samt innefattar de regler för utbetalning av krigsskyddat försäkringsbelopp, som kommitterade föreslagit och för vilka jag tidigare redogjort. I 1940 års lag återfinnas motsvarande bestämmelser i 7 §.

Första stycket har i departementsförslaget i vissa hänseenden förtydligats. Sålunda har det utmärkts, att med dödsfall eller fall av invaliditet, som där omtalas, endast avses sådana försäkringsfall, för vilka krigsansvarighet enligt 3 § första stycket åvilar försäkringsgivaren. Vidare har uttrycket »flera försäkringar» ändrats på motsvarande sätt som i andra punkten av nämnda stycke. Även regeln angående fördelning på flera försäkringar av det i förhållande till sammanlagda risksumman bestämda belopp, som skall utbetalas i vanlig ordning, har erhållit en något ändrad lydelse.

Andra stycket har omredigerats med hänsyn till den eventualiteten att krigspremie icke uttages. Med det använda uttrycket, att krigspremie »befunnits icke behöva uttagas», åsyftas såväl det fall, att de vanliga riskpremierna förslå till täckande av kostnaden för krigsansvarigheten (5 §), som det fall, att krigspremierna ersättas med ökat tillskott från försäkringsgivaren (10 §). En ytterligare ändring ligger däri, att ordet »återstoden» utbyts mot det ytterligare uttrycket »återstoden av den krigsskyddade risksumman». Ändringen innebär icke enbart ett förtydligande. »Återstoden» torde nämligen i kommitterades förslag vara avsett att inbegripa ej endast återstoden av den krigsskyddade risksumman utan även det ytterligare belopp, som försäkringsgivaren kan vara skyldig att utgiva på grund av stadgandet i andra punkten av övergångsbestämmelserna. Givetvis kan det med hänsyn till vederbörande bolags likviditet vara nödvändigt eller i varje fall lämpligt, att utbetalningen av sådana belopp uppskjutes. Ur lagteknisk synpunkt förefaller det emellertid naturligt att begränsa räckvidden av bestämmelserna i 4 § andra stycket till utbetalningar inom den normala krigsansvarighetens ram och i stället förse det nämnda stadgandet i övergångsbestämmelserna med ett tillägg angående uppskov med utbetalning av belopp, som där avses. Så har också skett i departementsförslaget.

5 §.

Paragrafen motsvarar 11 § i kommitterades förslag och 13 § första stycket i 1940 års lag.

Mot avfattningen av 11 § första stycket i kommitterades förslag har *försäkringsinspektionen* anmärkt:

Vid definitionen av begreppet överkostnad har använts uttrycket »de på tiden för krigstillståndet belöpande riskpremier, som ingå i fredspremierna». En försäkring kan emellertid vara slutbetald, innan krigstillståndet inträtt, i vilket fall således inga fredspremier utgå, men det oaktat finnas vissa på tiden för krigstillståndet belöpande riskpremier, vilka försäkringsgivaren gottgör sig ur räntan på premiereserven. I vissa andra fall kan det inträffa, att riskpremien överstiger den utgående fredspremien. På grund av nu nämnda förhållanden synes det använda uttrycket mindre lämpligt. Bättre vore enligt inspektionens mening uttrycket »de på tiden för krigstillståndet belöpande riskpremierna, beräknade enligt grunder som icke innefatta antaganden rörande krigsansvarighet».

Försäkringsinspektionens anmärkning mot det av kommitterade använda uttrycket är utan tvivel riktig. Den av inspektionen föreslagna formuleringen synes emellertid vara onödigt omständlig. Med hänsyn till sammanhanget kan det nämligen knappast finnas någon risk för den missuppfattning, som inspektionen tydligen velat förebygga, eller att även krigspremier skulle inräknas i de riskpremier, vilkas summa skall jämföras med de sammanlagda krigsskyddade risksummorna för inträffade försäkringsfall. I ett annat avseende synes däremot ett förtydligande vara på sin plats, nämligen till utmärkande av att riskpremierna skola tagas i beräkning endast i vad de belöpa på krigsskyddade risksummor. I enlighet med vad nu sagts och med

beaktande av de ändringar, som gjorts i 3 §, har i departementsförslaget överkostnaden definierats såsom skillnaden mellan, å ena sidan, de sammanlagda krigsskyddade risksummorna för inträffade försäkringsfall, för vilka krigsansvarighet med avseende å visst krigstillstånd enligt 3 § första stycket åvilar försäkringsgivaren, och, å andra sidan, summan av de på tiden för krigstillståndet belöpande riskpremierna för samtliga av försäkringsgivaren meddelade försäkringars krigsskyddade risksummor. Regeln om överkostnads täckning har i departementsförslaget försetts med reservationen »såvitt ej annat följer av vad i 6—10 §§ sägs», vilket givetvis icke innebär någon ändring i sak. Såsom en konsekvens av att departementsförslaget icke upptager någon motsvarighet till 4 § kommitterades förslag har slutligen uttrycket »genom försäkringsgivarens tillskott» ändrats till »genom tillskott från försäkringsgivaren».

Såsom ett andra stycke av 11 § i kommitterades förslag förekommer en erinran om att beträffande vissa försäkringar undantag från reglerna i första stycket stadgas i 15 § av förslaget. Då sistnämnda paragraf, av skäl som skola utvecklas vid behandlingen av 11 § i departementsförslaget, icke fått någon direkt motsvarighet i detta förslag, finns det givetvis i förevarande paragraf icke utrymme för någon sådan erinran.

6 §.

Såsom jag förut omnämnt har vid den omarbetning av kommitterades förslag, som verkställts inom departementet, i förevarande avdelning av lagtexten upptagits vad 6 § i förslaget — som motsvarar 8 § i 1940 års lag — innehåller beträffande maximum för krigspremie. Bestämmelsen härom återfinnes i denna paragraf.

I departementsförslaget hava de i kommitterades förslag — liksom i 1940 års lag — förekommande orden »beträffande samma krigstillstånd» undvikits. Det får nämligen anses ligga i krigspremiens begrepp, att den hänför sig endast till ett visst krigstillstånd.

Storleken av det totala krigspremiebelopp, som med hänsyn till denna paragraf kan uttagas för försäkringar tillhörande ett visst bestånd, röner tydligen inverkan av regeln att, då försäkring meddelats å flera personers liv, krigspremie beräknas för en var av dem (12 §).

7 §.

Paragrafen motsvarar 12 § i kommitterades förslag samt 6 § i 1940 års lag.

Första stycket av 12 § i kommitterades förslag skiljer sig från motsvarande bestämmelse i 1940 års lag därigenom, att det icke fastslår att försäkringsgivaren är skyldig att bidra till täckande av uppkommen överkostnad — ett stadgande härom finnes i förslagets 4 § — utan endast behandlar tillskottspliktens *begränsning*. Även några rent redaktionella olikheter förekomma. I ett avseende kan det ifrågasättas, huruvida icke förslaget innebär en saklig avvikelse från vad som gäller enligt lagen. Jag åsyftar här

frågan, om endast försäkringsgivarens *skyldighet* att lämna tillskott skall vara lagligen begränsad eller om meningen är att fastställa ett maximum, som tillskottet icke får överstiga. Den praktiska betydelsen av denna distinktion kommer att belysas vid behandlingen av 10 §. Lydelsen av 6 § första stycket i 1940 års lag giver i och för sig icke någon klar uppfattning om lagens ståndpunkt i berörda avseende. Med hänsyn till att det i 13 § andra stycket av lagen talas om »det högsta belopp, varmed försäkringsgivaren enligt 6 § må bidraga», torde det emellertid finnas fog för att tolka 6 § första stycket så, att tillskott icke får lämnas med större belopp än där anges. Kommitterade använda däremot i 12 § första stycket formuleringen »Försäkringsgivaren vare ej pliktig tillskjuta större belopp än — — —», vilken ju synes förutsätta, att försäkringsgivaren kan bidraga med större belopp än han är pliktig att tillskjuta. I 13 § andra stycket av förslaget talas det emellertid på samma sätt som i 1940 års lag om »det högsta belopp, varmed försäkringsgivaren enligt 12 § må bidraga».

Första stycket av förevarande paragraf i departementsförslaget överensstämmer så till vida med första stycket av 12 § i kommitterades förslag, som det endast behandlar tillskottspliktens *begränsning*. Visserligen saknar — såsom jag förut framhållit — 4 § i kommitterades förslag motsvarighet i departementsförslaget, men med hänsyn till den placering, som den grundläggande bestämmelsen om överkostnadens täckning till hälften genom krigspremier och till hälften genom tillskott från försäkringsgivaren erhållit i sistnämnda förslag (5 §), finns det icke anledning att ånyo förklara, att försäkringsgivaren är skyldig att lämna tillskott. På vissa andra punkter avviker emellertid departementsförslagets text i ifrågavarande stycke från den av kommitterade föreslagna. Sålunda har — i anledning av ett påpekande från försäkringsinspektionen, till vilket jag återkommer — det inledande ordet »försäkringsgivaren» utbytt mot »inländsk försäkringsgivare». Vidare hava vissa redaktionella jämkningar vidtagits. Den av kommitterade föreslagna formulering, enligt vilken det endast är fråga om begränsning av försäkringsgivares *skyldighet* att lämna tillskott, har bibehållits. Enligt min mening finns det icke anledning att förbjuda försäkringsgivaren att bidraga med större belopp än han är skyldig att tillskjuta. Till konsekvenserna av denna uppfattning får jag anledning att återkomma vid redogörelsen för 8 och 10 §§.

Andra stycket av 12 § i kommitterades förslag avviker från 6 § andra stycket i 1940 års lag endast i första punkten, vilken behandlar sambandet mellan, å ena sidan, beräkningen av de överskotts- och fondmedel, som skola kunna tagas i anspråk för täckande av uppkommen överkostnad, och, å andra sidan, försäkringarnas krigsskydd. Enligt lagen avses med de angivna överskotts- och fondmedlen vad som belöper på försäkringarnas »krigsskyddade del» — vari hela återköpsvärdet torde få anses inbegripet — men enligt förslaget vad som belöper på »den del av försäkring, vars risksumma är krigsskyddad».

Beträffande andra stycket av förevarande paragraf i departementsförslaget må till en början anmärkas, att det icke innehåller någon föreskrift om

ordningsföljden för de olika överskotts- och fondmedlens utnyttjande, motsvarande andra punkten av 12 § andra stycket i kommitterades förslag. Den härutinnan erforderliga bestämmelsen har nämligen i departementsförslaget utformats såsom en självständig paragraf, vilken placerats bland »Särskilda bestämmelser» (18 §). Anledningen härtill är, att bestämmelserna om krigsansvarighetens finansiering i 5—11 §§ ansetts böra begränsas till frågor, som direkt röra förhållandet mellan försäkringsgivarens och försäkringstagarnas skyldigheter i detta hänseende. I fråga om sambandet mellan tillskottspliktens begränsning och försäkringarnas krigsskydd får jag erinra om de nyss påpekade olika formuleringarna i 1940 års lag och i kommitterades förslag. Den tanke, som ligger till grund för kommitterades formulering, är otvivelaktigt den riktiga. Uttryckssättet är emellertid så till vida mindre lämpligt, som det synes förutsätta, att i fråga om varje försäkring risksumman endast delvis skulle vara krigsskyddad. I departementsförslaget har den åsyftade begränsningen av tillskottsplikten uttryckts sålunda, att i de angivna överskotts- och fondmedlen icke skall inräknas »vad som belöper på sådan försäkring eller försäkringsdel, vars risksumma icke är krigsskyddad».

Försäkringsinspektionen har beträffande 12 § i kommitterades förslag anmärkt, att de föreslagna bestämmelserna, liksom motsvarande bestämmelser i 1940 års lag, icke kunde avse utländska försäkringsanstalter. Vissa av de uppräknade fonderna definierades nämligen i sådana lagrum, som icke gällde utländsk anstalt, och man svävade således i ovisshet, huruvida fonder, som hos sådan anstalt funnes, kunde anses motsvara de uppräknade. Vidare kunde det icke anses rimligt, att utländsk anstalt skulle bidra med större del av sina fonder och överskottsmedel än som kunde anses belöpa på den svenska rörelsen. Någon uppdelning av nämnda fonder och medel på rörelsen i olika länder torde emellertid de utländska anstalter, som dreve livförsäkringsverksamhet här i riket, icke hava gjort. Inspektionen ville med hänsyn härtill föreslå, att i första stycket det inledande ordet »försäkringsgivaren» utbyttes mot »inländsk försäkringsgivare», och att ett tredje stycke tillades av följande lydelse: »Utländsk försäkringsgivares skyldighet att bidra med tillskott skall bestämmas i de i 21 § omnämnda grunder.»

Svenska livförsäkringsbolags förening har vitsordat riktigheten av försäkringsinspektionens anmärkning men tillagt, att den kompletterande bestämmelsen i fråga om utländsk försäkringsgivare borde erhålla en annan utformning än inspektionen föreslagit. Föreningen har i detta hänseende framhållit, att försäkringsgivarens tillskottsplikt reglerats i en föregående paragraf — 11 § i kommitterades förslag, motsvarande 5 § i departementsförslaget — vilken avsåg såväl inländska som utländska försäkringsgivare och innebure, att överkostnaden principiellt skulle delas lika mellan försäkringsgivare och försäkringstagare. Förevarande paragraf innehölle bestämmelser, enligt vilka försäkringsgivarens bidrag kunde begränsas till mindre än hälften av överkostnaden. Motsvarande bestämmelse för utländsk försäkringsgivare borde därför innehålla en liknande begränsning av tillskottsplikten, exempelvis av följande lydelse: »I fråga om utländsk försäkringsgivare skola i grunder, som

omförmälas i 21 §, bestämmelser meddelas angående begränsning av försäkringsgivarens tillskottsplikt.»

I departementsförslaget har, såsom redan omtalats, det inledande ordet »försäkringsgivaren» i första stycket i enlighet med försäkringsinspektionens förslag utbytt mot »inländsk försäkringsgivare». Därjämte har i paragrafen upptagits ett tredje stycke med — i huvudsak — den av Svenska livförsäkringsbolags förening föreslagna lydelsen.

8 §.

Paragrafen motsvarar 13 § i kommitterades förslag och 13 § andra stycket i 1940 års lag.

I departementsförslaget hava vissa redaktionella jämkningar vidtagits, i huvudsak föranledda av det i föregående paragraf gjorda tillägget angående utländsk försäkringsgivares tillskottsplikt. I andra stycket har därjämte den ändringen skett, att det talas om det högsta belopp, varmed försäkringsgivaren »är skyldig att» — i stället för »må» — bidra. Avsikten med ändringen är att förebygga, att 7 § tolkas så, att större tillskott från försäkringsgivaren än där sägs under alla förhållanden skulle vara uteslutet. Jag får härutinnan hänvisa till vad jag anfört vid behandlingen av nämnda paragraf.

9 §.

Paragrafen motsvarar 14 § första stycket i kommitterades förslag samt 13 § tredje stycket i 1940 års lag. En viktig olikhet i förhållande till sistnämnda stadgande ligger däri, att någon kategoriklyvning mellan krigsdeltagare och andra försäkrade icke skall ske. Jag får härutinnan hänvisa till den redogörelse, jag tidigare lämnat för nyheterna i kommitterades förslag med avseende på krigsansvarighetens finansiering.

Försäkringsinspektionen har anmärkt, att det i kommitterades förslag använda uttrycket »skall bristen fördelas å försäkringarna» syntes böra utbytas mot »skall bristen täckas», vilket närmare ansluter sig till uttryckssättet i 1940 års lag.

I departementsförslaget har det av försäkringsinspektionen påtalade uttrycket ersatts med uttrycket »skall bristen utjämnas», vilket i liknande sammanhang förekommer i 139 § andra stycket lagen om försäkringsrörelse och synes bättre motsvara den verkliga innebörden av den nedsättning av innehållna försäkringsbelopp, varom här är fråga.

Innehållet i andra stycket av 14 § i kommitterades förslag återfinnes i 11 § av departementsförslaget.

10 §.

Paragrafen har ingen motsvarighet vare sig i kommitterades förslag eller i 1940 års lag.

Såsom ett första stycke föreslås ett stadgande av innehåll, att försäkringsgivare, om försäkringsinspektionen med hänsyn till särskilda förhållanden det medgiver, äger underlåta att uttaga krigspremier, då så enligt bestäm-

melserna i föregående paragrafer skulle ske, eller ock uttaga sådana premier med lägre belopp än som skulle följa av samma bestämmelser, under förutsättning att försäkringsgivarens tillskott ökas i motsvarande mån. Beträffande livförsäkringar enligt 1939 års och 1941 års villkor förekomma bestämmelser av detta innehåll i de av Konungen fastställda grunderna och särskilda föreskrifterna för tillämpning av 1940 års lag. Om ett försäkringsbolag har möjlighet att åtaga sig en större andel av krigsansvarighetens finansiering än lagen föreskriver, kan det givetvis vara önskvärt, att så sker. Den kategoriska utformningen av bestämmelserna i 5—9 §§ synes emellertid knappast giva utrymme för ett dylikt åtagande, om icke bestämmelserna kompletteras med ett stadgande av här föreslaget innehåll. Vid bedömande av huruvida »särskilda förhållanden» föreligga, som kunna motivera ett sådant medgivande från försäkringsinspektionens sida varom i stadgandet är fråga, torde detta uttryck icke böra tolkas alltför snävt. Uttrycket avser endast att understryka, att en tillämpning av stadgandet innebär ett avsteg från den ordning för krigsansvarighetens finansiering, som är ämnad att vara den normala.

Andra stycket innehåller, att vad i första stycket sägs om krigspremier skall äga motsvarande tillämpning i fråga om nedsättning enligt 9 §. Denna bestämmelse — som icke har någon motsvarighet i nyssnämnda grunder och föreskrifter — innebär, att försäkringsgivaren genom att öka sitt tillskott skall kunna göra en eljest oundviklig nedsättning av innehållna försäkringsbelopp helt eller delvis obehövlig. Här framträder betydelsen av att 7 § endast begränsar försäkringsgivarens *skyldighet* att lämna bidrag till överkostnadens täckande. Nedsättning enligt 9 § förutsätter nämligen, att försäkringsgivaren lämnat sådant bidrag intill den i 7 § angivna gränsen. Bestämmelsens praktiska värde blir beroende av huruvida försäkringsgivaren har tillgångar — av annat slag än i 7 § angives — som kunna disponeras för ifrågavarande ändamål. Gemensamt för sådana fonder och reserver, som uppräknas i 7 §, är att de representera en fondbildning utöver vad som erfordras för att täcka det matematiska värdet av försäkringsgivarens förpliktelser. Hos vissa livförsäkringsbolag torde fonder finnas, som icke äro hänförliga under någon av de i 7 § angivna kategorierna men som likväl hava nämnda karaktär. För sådana bolags del kan det finnas utrymme för tillämpning av ifrågavarande bestämmelse. En särställning i detta hänseende intaga de s. k. blandade bolagen, d. v. s. de bolag, som meddela såväl liv- som skadeförsäkring. Det bör icke vara otänkbart att ett sådant bolag efter ett krig, som medfört stora förluster i människoliv bland innehavare av livförsäkringar i bolaget, anlitar fonder, som hänföra sig till skadeförsäkringsrörelsen, för att icke beträffande livförsäkringarna behöva tillgripa nedsättning enligt 9 §.

11 §.

Paragrafen är ämnad att, sedd i sammanhang med 16 §, ersätta 11 § andra stycket samt 15 och 17 §§ i kommitterades förslag, varjämte innehållet i andra stycket av 14 § i förslaget här återgives. Av nämnda bestämmelser i kom-

mitterrades förslag motsvarar 17 § i viss mån den genom lag den 9 april 1941 i 1940 års lag införda 14 a §, under det att de övriga — av vilka 11 § andra stycket endast innefattar en hänvisning till 15 § — sakna motsvarighet i lagen.

Beträffande anledningen till och innebörden av den lagtekniska omgestaltning, kommitterades förslag i denna del undergått, får jag anföra följande.

Bestämmelsen i 11 § första stycket av kommitterades förslag — motsvarande 5 § i departementsförslaget — måste, om den ses isolerad, så förstås, att jämförelsen mellan de sammanlagda krigsskyddade risksummorna för inträffade försäkringsfall och summan av de på tiden för krigstillståndet belöpande riskpremierna skall för varje särskild försäkringsgivare avse hela det bestånd av liv- och invaliditetsförsäkringar, för vilket krigsansvarighet föreligger, betraktat såsom en enhet. Den av kommitterade föreslagna 15 §, om vilken en erinran upptagits i 11 § andra stycket, kan i och för sig, om den tolkas efter ordalydelsen, icke anses innebära, att någon avvikelse från denna regel skall ske. Paragrafen innehåller nämligen från 11—14 §§ avvikande bestämmelser om sättet för överkostnadens *täckning* men säger intet om att de i 15 § omtalade försäkringarna skola bilda en särskild jämförelsegrupp vid *fastställandet* av överkostnaden. Vid sådant förhållande synes det ligga närmast till hands att bestämma överkostnaden för dessa försäkringar såsom en proportionell andel av den för den ifrågavarande försäkringsgivarens vidkommande fastställda totala överkostnaden. Med proportionell andel skulle man därvid förstå en kvotdel, bestämd av förhållandet mellan, å ena sidan, sammanlagda beloppet av samtliga krigsskyddade risksummor — beräknade till de högsta belopp, till vilka de under krigstillståndet uppgått — för försäkringar, som avses i 15 §, och, å andra sidan, sammanlagda beloppet av samtliga krigsskyddade risksummor — beräknade på samma sätt — inom hela det bestånd av försäkringar, som försäkringsgivarens krigsansvarighet omfattar. Emellertid framgår det av 17 § i kommitterades förslag, att det icke är meningen, att överkostnaden skall bestämmas på detta sätt, utan att de i 15 § omtalade försäkringarna äro avsedda att bilda en särskild jämförelsegrupp, ehuru med möjlighet till utjämning av kostnaden för krigsansvarigheten. Då 15 § upptager bestämmelser om sättet för överkostnadens täckning vid där omtalade försäkringar, kan det knappast anses tillfredsställande, att man sålunda endast indirekt kan ur lagtexten utläsa, att denna överkostnad skall bestämmas på annat sätt än nämnda paragraf i och för sig giver anledning antaga.

Ett liknande förhållande som beträffande de i 15 § av kommitterades förslag omtalade försäkringarna föreligger i fråga om invaliditetsförsäkring. Enligt gällande grunder och särskilda föreskrifter för tillämpning av 1940 års lag skall det bestånd av invaliditetsförsäkringar, för vilket krigsansvarighet åvilar en viss försäkringsgivare, vid fastställande av överkostnad hållas skilt från samme försäkringsgivares livförsäkringsbestånd, och säkerligen är det icke avsett att göra någon ändring härutinnan. I kommitterades förslag kan emellertid tillåtligheten av ett sådant särskiljande icke sägas hava kommit

fullt tydligt till uttryck. I 18 § heter det visserligen att Konungen — respektive, i fråga om försäkring meddelad av utländsk anstalt, försäkringsinspektionen — äger att beträffande invaliditetsförsäkring »medgiva avvikelser från vad i denna lag stadgas»; men en bestämmelse om att invaliditetsförsäkringar vid fastställande av överkostnad skola hållas åtskilda från livförsäkringar innebär strängt taget icke någon avvikelse från något som stadgas i den föreslagna lagen utan snarare en avvikelse från något som lagens definition av överkostnad synes förutsätta.

Det vore givetvis tänkbart att avfatta reglerna om krigsansvarighetens finansiering så, att det tydligt framginge, att de försäkringar, som avses i 15 § av kommitterades förslag, skola bilda en jämförelsegrupp för sig vid bestämmande av överkostnad, samt att i den paragraf, som giver Konungen — respektive försäkringsinspektionen — befogenhet att beträffande invaliditetsförsäkringar medgiva avvikelser från lagens stadganden, göra motsvarande förtydligande i fråga om dylika försäkringar. Resultatet skulle emellertid knappast bliva tillfredsställande ur formell synpunkt, i det att föreskrifter därom, att vissa försäkringsbestånd vid fastställande av överkostnad skulle utgöra särskilda jämförelsegrupper, komme att återfinnas i skilda avdelningar av lagtexten.

Vid omarbetningen av kommitterades förslag har frågan lösts på det sätt, att några bestämmelser om finansiering av krigsansvarigheten för sådana försäkringar, som avses i 15 § av kommitterades förslag, ej upptagits i lagen. I stället har — sedan i 5—10 §§ en redogörelse lämnats för huvudreglerna med avseende å täckande av överkostnad — i förevarande paragraf upptagits ett stadgande om rätt för Konungen att förordna, att vid bestämmande och täckning av överkostnad olika försäkringsbestånd skola särskiljas. Möjligheten att beträffande de försäkringar, som avses i 15 § av kommitterades förslag, göra avvikelser från huvudreglerna för överkostnadens täckning har hållits öppen genom att dessa försäkringar i 16 § av departementsförslaget upptagits bland dem, beträffande vilka en generell befogenhet att medgiva avvikelser från lagens stadganden skall tillkomma Konungen.

Mot den sålunda valda lösningen kan möjligen anmärkas, att de försäkringar, som avses i 15 § av kommitterades förslag, utgöra en så stor grupp, att bestämmelserna om krigsansvarighetens finansiering beträffande dessa försäkringar lämpligen böra intagas i lagen. Denna synpunkt torde hava ett visst fog för sig, i synnerhet i fråga om de försäkringar av vanlig typ, vilkas särställning endast beror därpå, att de vid krigstillståndets inträdande varit i kraft kortare tid än fem år. Om de stadganden, som upptagits i 15 § av kommitterades förslag, skola bibehållas i lagen, synes det emellertid av förut antydda skäl erforderligt, att lagen jämväl utsäger, att de ifrågavarande försäkringarna vid fastställande av överkostnad skola bilda en särskild jämförelsegrupp, ehuru med möjlighet till utjämning av kostnaden för krigsansvarigheten. Ett sådant stadgande synes i sin tur icke böra meddelas separat; om man över huvud inlåter sig på frågan, vilka försäkringar hos en viss försäkringsgivare som i nämnda avseende skola bilda särskilda jämförelsegrup-

per, bör denna fråga bliva föremål för fullständig reglering. Även bestämmelser, motsvarande dem som nu återfinnas i grunderna, om fastställande av överkostnad vid invaliditetsförsäkringar och om täckning av denna överkostnad — ett särskiljande av bestämmelserna i dessa båda hänseenden torde icke vara möjligt — skulle alltså behöva upptagas i lagen. Om sålunda själva lagen komme att beträffande krigsansvarighetens finansiering innehålla särbestämmelser för invaliditetsförsäkring, kunde det ifrågasättas, huruvida icke även övriga »avvikelser» beträffande sådan försäkring borde inarbetas i lagtexten. Onekligen vore det från vissa synpunkter tilltalande att på detta sätt få invaliditetsförsäkringarnas särställning reglerad i själva lagen. Å andra sidan skulle ett upptagande i lagen av särskilda bestämmelser rörande invaliditetsförsäkring — vare sig endast i fråga om krigsansvarighetens finansiering eller i alla de avseenden, där »avvikelser» skola förekomma — innebära en olämplig belastning av lagtexten med vidlyftiga och komplicerade regler. Denna synpunkt har vid den verkställda omarbetningen av kommitterades förslag tillagts avgörande vikt. Tanken att i lagen bibehålla de bestämmelser, som kommitterade upptagit i 15 § av sitt förslag, har därför övergivits.

Konungens rätt att förordna, att vid bestämmande och täckning av överkostnad olika försäkringsbestånd skola särskiljas, har fastslagits i första punkten av första stycket i förevarande paragraf. Användningen i detta sammanhang av uttrycket »vid bestämmande och täckning av överkostnad» är avsedd att understryka det i sakens natur liggande förhållandet att, då överkostnad bestämmes särskilt för visst försäkringsbestånd, endast krigspremier för försäkringar inom detta bestånd samt överskotts- och fondmedel, belöpande på samma försäkringar, kunna tagas i anspråk för överkostnadens täckande. I andra punkten av första stycket återgives innehållet i 14 § andra stycket av kommitterades förslag på det sätt, att förordnande om särskiljande av olika försäkringsbestånd förklaras kunna meddelas även med avseende allenast å tillämpning av 9 §. Kommitterade hava yttrat, att i här åsyftade fall — d. v. s. vid ifrågakommande nedsättning av innehållna försäkringsbelopp i och för utjämning av brist i överkostnadens täckning — en åtskillnad mellan försäkringsbestånd, som inbördes förete väsentliga olikheter, kan vara sakligt grundad.

Andra stycket av förevarande paragraf utgör motsvarighet till 17 § i kommitterades förslag. I motiveringen till denna bestämmelse hava kommitterade anmärkt, att första stycket av 14 a § i 1940 års lag avsåge att medgiva utjämning mellan försäkringsbestånd, som fölle under nämnda lag, och försäkringsbestånd, som i övrigt fölle utanför. Enligt kommitterades förslag fölle icke något försäkringsbestånd, med vilket utjämning kunde komma i fråga, utanför den föreslagna lagen, varför ifrågavarande stadgande bleve överflödigt. Däremot hade det funnits behöfligt att utmärka, att utjämning av kostnaden för krigsansvarigheten finge ske mellan försäkringsbestånd, som avsåges i 11—14 §§ av kommitterades förslag, och försäkringsbestånd, som avsåges i 15 § av förslaget. — Kommitterade hava i detta sammanhang på-

pekat, att någon bestämmelse, motsvarande 15 a § i 1940 års lag, icke behövde upptagas i den nya lagen.

Innebörden av bestämmelserna i andra stycket är, att utjämning av kostnaden för krigsansvarigheten må ske mellan flera försäkringsbestånd hos samma försäkringsgivare, vilkas överkostnad enligt Konungens förordnande skall bestämmas särskilt för de olika bestånden, ävensom mellan försäkringsbestånd hos olika försäkringsgivare, vilka därom träffat avtal. Den mera allmänna avfattning, som bestämmelsen om utjämning av kostnaden mellan flera försäkringsbestånd hos samma försäkringsgivare erhållit, i jämförelse med motsvarande bestämmelse i kommitterades förslag — där det blott talas om utjämning mellan försäkringsbestånd, som avses i respektive 11—14 §§ och 15 § av förslaget — sammanhänger med det allmänt hållna stadgandet i första stycket av förevarande paragraf om bestämmande av överkostnad särskilt för olika försäkringsbestånd, vilket stadgande saknar motsvarighet i kommitterades förslag. Det bör måhända i detta sammanhang understrykas, att en utjämning av kostnaden för krigsansvarigheten mellan flera försäkringsbestånd hos samma försäkringsgivare icke upphäver verkningarna av ett meddelat förordnande om bestämmande av överkostnad särskilt för de olika bestånden. Utjämningen kan nämligen i princip sägas innebära endast, att av totalbeloppet av de krigsskyddade risksummorna för inträffade försäkringsfall inom de i utjämningen ingående försäkringsbestånden, tillsammansantagna, skall på varje särskilt bestånd anses falla så stor del, som bestämmes av förhållandet mellan, å ena sidan, sammanlagda beloppet av samtliga krigsskyddade risksummor inom det ifrågavarande beståndet — beräknade till de högsta belopp, till vilka de under krigstillståndet uppgått — och, å andra sidan, motsvarande belopp inom de olika bestånden tillsammansantagna. Summan av de på tiden för krigstillståndet belöpande riskpremierna skall däremot beräknas särskilt för varje bestånd. Utjämningen avser alltså endast det ena ledet — så att säga debetsidan — i den jämförelse, som anställs för bestämmande av överkostnaden. Annorlunda blir förhållandet, om ingen åtskillnad mellan bestånden göres vid överkostnadens bestämmande; då behandlas bestånden såsom en enhet vid summeringen såväl av de krigsskyddade risksummorna för inträffade försäkringsfall som av de på tiden för krigstillståndet belöpande riskpremierna.

Närmare bestämmelser om krigspremier (12 — 15 § §).

Denna avdelning motsvarar avdelningen »Om krigspremien» (6—10 §§) i kommitterades förslag med undantag för vad 6 § innehåller beträffande maximum för krigspremie, vilket i departementsförslaget återfinnes i 6 § i föregående avdelning av lagtexten.

12 §.

Paragrafen motsvarar 7 § och i viss mån även 6 § i kommitterades förslag, vilka bestämmelser i 1940 års lag motsvaras av respektive 9 och 8 §§.

Mellan 8 § i 1940 års lag och 6 § i kommitterades förslag förefinnes den olikheten, att i lagen krigspremie säges skola beräknas å »försäkringens krigsskyddade del» — i vilken återköpsvärdet torde få anses inbegripet — under det att kommittéförslaget i detta hänseende använder uttrycket »krigsskyddade risksumman».

Lydelsen av 6 § i kommitterades förslag synes kunna giva anledning till den uppfattningen, att »krigsskyddade risksumman», varå krigspremien skall beräknas, är — eller kan vara — något annat än »den högsta krigsskyddade risksumma, som gällt under krigstillståndet», i förhållande till vilken krigspremiens maximum är bestämt. Stadgandets åsyftade innebörd torde emellertid vara, att krigspremien i princip skall utgöra en viss — för alla försäkringar inom det bestånd, för vilket premien bestämmes, lika stor — bråkdel, högst en tjugondel, av den högsta krigsskyddade risksumma, som gällt under krigstillståndet. Även 8 § i 1940 års lag torde — trots föreskriften om att krigspremien skall beräknas å försäkringens krigsskyddade del — böra tolkas på samma sätt.

I departementsförslaget, där innehållet i 6 § av kommitterades förslag — till den del det icke återfinnes i 6 § av departementsförslaget — inarbetats i första stycket av förevarande paragraf, har en formulering valts, som icke skall kunna lämna något tvivel övrigt om lagens mening i nu berört hänseende. Det förklaras nämligen, att det belopp, som för ett visst försäkringsbestånds vidkommande skall täckas genom krigspremier, skall fördelas på försäkringarna inom beståndet i förhållande till de högsta krigsskyddade risksummor, med vilka försäkringarna under krigstillståndet varit gällande. Efter mönster av vad som i detta hänseende gäller enligt grunder och särskilda föreskrifter för tillämpning av 1940 års lag föreslås vidare ett stadgande av innehåll, att de ifrågavarande risksummorna vid fördelningen av det totala krigspremiebeloppet må bestämmas enligt ett av försäkringsinspektionen godkänt förenklat förfaringssätt. Den särskilda bestämmelsen för det fall, att försäkring meddelats å flera personers liv, har bibehållits oförändrad. Den från 7 § första stycket av kommitterades förslag övertagna bestämmelsen om tid för krigspremies fastställande har vid sammankopplingen med nyssnämnda föreskrift om sättet för krigspremiernas bestämmande i någon mån omredigerats. Att krigspremierna skola fastställas vid en tidpunkt, då kostnaden för krigsansvarigheten är känd, har sålunda ansetts ligga i sakens natur, varför föreskriften härom uteslutits. Däremot har det utsagts, att fastställelsen skall företagas samtidigt för alla försäkringar inom det bestånd den avser. Att så sker, är tydligen en förutsättning för att krigspremierna skola kunna bestämmas på nyss angivet sätt.

Andra stycket har omredigerats med hänsyn till den eventualiteten, att det kan visa sig möjligt att finansiera krigsansvarigheten utan att uttaga krigspremier. Vidare har uttrycket »sådant dödsfall, som omfattas av krigsansvarigheten» ändrats till »sådant försäkringsfall, för vilket krigsansvarighet åvilar försäkringsgivaren». Ändringen av relativsatsen är av rent redaktionell natur. Utbytet av »dödsfall» mot »försäkringsfall» har företagits med hän-

syn till de visserligen sällsynta invaliditetsförsäkringar, som icke medföra rätt till invalidpension utan endast till kapitalersättning och som sålunda genom inträffande invaliditet bringas att upphöra. Då första stycket i departementsförslaget ej blott innehåller regler om tiden för fastställande av krigspremier utan även angiver, huru krigspremierna skola bestämmas, har det slutligen ansetts erforderligt att utmärka, att vid fastställande av krigspremie enligt andra stycket avvikelse från reglerna i första stycket måste göras även i sistnämnda hänseende. Detta har skett genom ett tillägg till andra stycket, enligt vilket det tillkommer Konungen att meddela de bestämmelser, som — utöver maximiregeln i 6 § — erfordras rörande storleken av krigspremie, som fastställas i här avsedd ordning. Sådana bestämmelser finnas redan nu meddelade i de av Konungen fastställda grunderna och särskilda föreskrifterna för tillämpning av 1940 års lag.

13 §.

Paragrafen motsvarar 8 § i kommitterades förslag och 10 § i 1940 års lag.

De olikheter, som förefinnas mellan ifrågavarande bestämmelser i 1940 års lag och i de båda förslagen, äro endast av redaktionell natur.

14 §.

Paragrafen motsvarar 9 § i kommitterades förslag och 11 § i 1940 års lag.

I fråga om villkoren för att underlåtenhet att erlägga krigspremiebelopp skall kunna medföra nedsättning av försäkringsgivarens förpliktelser hava *kommitterade* anført:

Enligt 11 § i 1940 års lag må försäkringsgivarens förpliktelser kunna nedsättas, om krigspremiebelopp ej erlägges i rätt tid och beloppet ej heller influtit inom en månad från anfordran, som gjorts efter förfallodagen. Detta stadgande går utöver vad som enligt lagen om försäkringsavtal gäller om försäkringsgivarens skyldighet att underrätta försäkringstagaren. Enligt 14 § andra stycket sistnämnda lag gäller, att försäkringsgivarens ansvarighet i regel ej på grund av underlåtenhet att i rätt tid betala förnyelsepremie upphör innan en vecka förflutit efter det försäkringsgivaren givit försäkringstagaren meddelande med erinran om premiens förfallodag.

1939 års grunder sakna bestämmelser i detta ämne. I 1941 års grunder föreskrives beträffande livförsäkring enligt 1941 års villkor, att nedsättning ej må äga rum innan en månad förflutit efter det försäkringsgivaren på sätt i 33 § lagen om försäkringsavtal sägs givit försäkringstagaren meddelande med erinran om belopp och förfallodag. Sistnämnda paragraf innehåller, att om vissa meddelanden inlämnats för befordran med post eller telegraf eller eljest avsänts på ändamålsenligt sätt, den omständigheten att de försenas eller ej komma fram ej må föranleda, att avsändaren förlorat talan eller rättighet.

Kommitterade anse, att 1940 års lag kräver för mycket av försäkringsgivaren, då den föreskriver, att nedsättning ej må äga rum förrän efter en månad från det försäkringstagaren efter förfallodagen blivit bevisligen krävd. Det kan nämligen för försäkringsgivaren ställa sig utomordentligt svårt att visa, att kravet nått försäkringstagaren. Försäkringsgivaren behö-

ver dessutom, för att premierna skola inflyta något så när i ordning, avsända meddelande redan före förfallodagen. Å andra sidan äro 1941 års grunder måhända alltför gynnsamma för försäkringsgivaren. Det synes vara skäligt stadga, att meddelande till försäkringstagaren med angivande av krigspremiens belopp och förfallodag må ske även före förfallodagen. Meddelande som avsänts mera än en månad före förfallodagen bör dock ej få åberopas av försäkringsgivaren. Minst en månad bör vidare ha förflutit från det meddelandet avsänts och förfallodagen inträtt för att dröjsmålet skall kunna åberopas. Kommitterade vilja ytterligare i försäkringstagarens intresse föreslå, att nedsättning skall äga rum först när försäkringsgivaren avsänt meddelande med erinran om villkoren för att försäkringen skall kunna bli gällande såsom förut. I grunderna bör nämligen liksom nu stadgas, att försäkring, med visst undantag för invaliditetsförsäkring, ånyo blir gällande för fulla värdet, om oguldna krigspremiebelopp inbetalas inom ett år från förfallodagen, eller, om krigspremien fastställs senare, före tidpunkten härför. Meddelande torde böra avsändas på sätt Konungen förordnar.

I enlighet med vad kommitterade sålunda anfört hava de utformat första stycket av ifrågavarande paragraf i sitt förslag.

Andra stycket i kommitterades förslag innefattar i förhållande till motsvarande bestämmelse i 1940 års lag en jämkning så till vida, att den begränsning i möjligheten till nedsättning, som där stadgas, uttryckligen anknutits till panthavarens intresse.

Försäkringsinspektionen har beträffande bestämmelserna i första stycket av kommitterades förslag anmärkt, att i förslaget icke upptagits någon bestämmelse därom, att försäkringstagaren skall påminnas om den risk han löper genom att icke betala krigspremiebeloppet i behörig tid. I anslutning därtill har inspektionen anfört:

Måhända förutsattes såsom självklart, att försäkringstagaren får en dylik påminnelse. Det synes emellertid kunna ifrågasättas, huruvida icke en dylik erinran bör göras obligatorisk för försäkringsgivaren och alltså nedsättningen bli beroende av att försäkringsgivarens meddelande innefattat en sådan erinran. Försäkringstagarens vetskap, att han under en viss respektid kan återuppliva sitt fulla krigsskydd, torde icke kunna förutsättas hava någon direkt verkan med avseende å rättidig inbetalning av krigspremiebeloppet. Däremot kan ett klagörande för försäkringstagaren beträffande risken att få krigsskyddet nedsatt, om han icke inbetalar krigspremiebeloppet i rätt tid, vara av stor betydelse i förevarande avseende.

Svenska livsförsäkringsbolags förening har vitsordat, att en föreskrift av den innebörd försäkringsinspektionen angivit skulle medföra större trygghet för försäkringstagaren, och tillstyrkt, att den föreslagna första punkten kompletterades med en sådan föreskrift. Föreningen har vidare uttalat att, om så skedde och försäkringsgivarens meddelande till försäkringstagaren skulle kompletteras på angivet sätt, meddelandet likaledes torde kunna innehålla upplysning om villkoren för återupplivning. Meddelande enligt första punkten skulle då innehålla erinran om krigspremiens belopp och förfallodag, om påföljd av underlåten premiebetalning samt om villkoren för att försäkringen efter nedsättning skall kunna bli gällande såsom förut.

Gjordes dessa modifikationer bleve den föreslagna tredje punkten överflödig och borde utgå.

Såsom försäkringsinspektionen framhållit och Svenska livförsäkringsbolags förening vitsordat bör försäkringstagaren, innan nedsättning av försäkringsgivarens förpliktelser får ske, hava erhållit meddelande om den risk, han i detta hänseende utsätter sig för genom att icke i rätt tid betala krigspremiebeloppet. Den ändrade formulering av första stycket i förevarande paragraf, som föreningen föreslagit med anledning av inspektionens erinran, synes emellertid icke taga tillräcklig hänsyn till försäkringstagarens intressen. Kommitterade torde hava avsett, att försäkringsgivaren, innan nedsättning finge ske, skulle hava avsänt två särskilda meddelanden till försäkringstagaren, nämligen dels före förfallodagen en underrättelse om den betalning, som skulle erläggas, och dels — sedan det visat sig, att beloppet icke influtit i rätt tid — en ytterligare påminnelse, som även skulle innehålla upplysning om villkoren för att försäkringen efter nedsättning skulle kunna bliva gällande såsom förut. Med bestämmelsen, att meddelande skulle avsändas på sätt Konungen förordnade, torde kommitterade hava åsyftat, att Konungen skulle föreskriva, att sådant meddelande som sist nämnts skulle avsändas medelst rekommenderat brev eller på något ur trygghetssynpunkt därmed likvärdigt sätt. Om bestämmelserna avfattas i enlighet med vad föreningen föreslagit, kommer endast ett meddelande att behöva avsändas till försäkringstagaren, nämligen ett sådant som före förfallodagen måste utgå till alla försäkringstagare, låt vara att det kommer att innehålla upplysningar om risken för nedsättning av försäkringen och om villkoren för återupplivning av densamma till fulla värdet. Med hänsyn till det stora antalet sådana meddelanden torde det icke vara lämpligt att föreskriva, att de skola avsändas medelst rekommenderade brev eller på annat lika betryggande sätt. På grund därav och i betraktande av risken för allehanda störningar i samfärdseln under krigstid måste man räkna med möjligheten att meddelandet ej når försäkringstagaren. Denne kommer i sådant fall att vara helt okunnig om vad som sker med försäkringen. Man måste i detta sammanhang hålla i minnet, att försäkringstagaren beträffande sin skyldighet att erlägga krigspremie icke liksom i fråga om fredspremierna har försäkringsavtalet att rätta sig efter utan för sin upplysning härutinnan är helt beroende av meddelande från försäkringsgivaren.

Vid den inom departementet verkställda omarbetningen av kommitterades förslag hava nu anförda synpunkter beaktats. De bestämmelser, som motsvara första stycket i 9 § av förslaget, hava därvid uppdelats på två särskilda stycken.

I första stycket stadgas att, om krigspremiebelopp icke erlägges inom en månad från förfallodagen, försäkringsgivarens förpliktelser må nedsättas, såframt minst samma tid förflutit från det han till försäkringstagaren avsänt meddelande om belopp och förfallodag samt om den påföljd, som underlåten betalning sålunda kan medföra. Meddelande, som avsänts tidigare än en månad före förfallodagen, må dock ej återopas. Beträffande sättet

för befordran av sådant meddelande som här avses har allenast föreskrivits, att meddelandet skall avsändas på sätt i 33 § lagen om försäkringsavtal sägs.

Enligt andra stycket fordras, för att nedsättning skall komma till stånd, ett ytterligare meddelande från försäkringsgivaren. Där har nämligen upptagits ett stadgande av innehåll, att nedsättning kommer till stånd i och med att försäkringsgivaren till försäkringstagaren avlåter meddelande om att han endast vill vidkännas nedsatta förpliktelser. Att sålunda anknyta nedsättningens inträde till en på denna effekt inriktad viljeförklaring har ansetts naturligare än att låta ett meddelande om villkoren för försäkringens återupplivande till fulla värdet bliva avgörande i detta hänseende. Emellertid kan det måhända vara rimligt, att försäkringsgivaren icke får göra nedsättningen gällande, innan han lämnat försäkringstagaren upplysning om huru han kan återvinna sitt fulla försäkringsskydd. Med hänsyn härtill har det föreslagits, att Konungen skall äga utfärda närmare föreskrifter om vad meddelande, varigenom försäkringsgivare gör bruk av sin nedsättningsrätt, skall innehålla. Att — såsom kommitterade föreslagit — i själva lagen föreskriva, att meddelandet skall innehålla uppgift om villkoren för att försäkringen skall kunna bliva gällande såsom förut, har ansetts mindre lämpligt med hänsyn till att den sålunda förutsatta rätten att få försäkringen återupplivad till fulla värdet eljest icke omnämnes i lagen utan är avsedd att regleras i grunderna. Givetvis kan man tänka sig att låta även bestämmelserna härom inflyta i själva lagen och därigenom så att säga skapa en bakgrund åt en föreskrift av nyss antydd innebörd. Då bestämmelser om återupplivning av försäkring, som på grund av försummad betalning av fredspremie upphört att gälla eller blivit nedsatt, icke meddelats i lag utan endast i de för försäkringsbolagens verksamhet fastställda grunderna, har emellertid en sådan lösning, såsom innebärande en påtaglig inkonsekvens i lagstiftningen, icke ansetts böra komma i fråga. Beträffande sättet för avsändande av sådant meddelande, som avses i andra stycket, förutsättas särskilda, av Konungen utfärdade föreskrifter.

Tredje stycket av förevarande paragraf i departementsförslaget överensstämmer, bortsett från en redaktionell jämkning, med 9 § andra stycket i kommitterades förslag.

15 §.

Paragrafen motsvarar 10 § i kommitterades förslag, vilken i sin tur överensstämmer med 12 § i 1940 års lag.

I departementsförslaget har det inledande ordet »krigspremiebelopp» ändrats till »oguldet krigspremiebelopp», varigenom paragrafens mening synes bliva lättare förståelig.

Särskilda bestämmelser (16 — 23 § §).

16 §.

Paragrafen motsvarar 18 § i kommitterades förslag, dock med vissa olikheter, beträffande vilka jag får hänvisa till vad jag anfört i samband med

redogörelsen för 3 och 11 §§ i departementsförslaget. I 1940 års lag återfinnas motsvarande bestämmelser delvis i 3 § första stycket.

Under det att 18 § i kommitterades förslag bildar en avdelning för sig av lagtexten, har förevarande paragraf i departementsförslaget placerats bland »Särskilda bestämmelser».

17 §.

Paragrafen motsvarar 16 § i kommitterades förslag. I 1940 års lag återfinnas motsvarande bestämmelser i den genom lag den 9 april 1941 införda 13 a §.

Kommitterades förslag innebär i förhållande till sistnämnda lagrum den sakliga nyheten, att bestämmelserna skola vara tillämpliga även på en kombination av kapitalförsäkring för livsfall och invaliditetsförsäkring. En sådan kombination förekommer, enligt vad kommitterade upplysa, i den formen, att en kapitalförsäkring för livsfall kompletteras med en premiebefrielseförsäkring.

Då det gällt att i lagtexten angiva de avscenden, i vilka kombinerade liv- och invaliditetsförsäkringar enligt Konungens förordnande skola kunna betraktas såsom en enda försäkring, hava kommitterade ersatt den nuvarande bestämmelsens mera utförliga uttryckssätt med allenast en hänvisning till vissa föregående paragrafer, 12—15 §§, i sitt förslag.

Försäkringsinspektionen har framhållit, att enligt 13 a § i 1940 års lag Konungen äger föreskriva, att kombinerade försäkringar skola betraktas såsom en enda försäkring vid nedsättning, såväl då denna beror på att krigspremie icke erlagts som då den sker för täckande av överkostnad, men att i 12—15 §§ av kommitterades förslag, till vilka den här ifrågavarande bestämmelsen i förslaget hänvisar, endast nedsättning av sistnämnda anledning omtalas. Något skäl att på denna punkt frångå gällande lag säger sig inspektionen icke kunna finna, varför inspektionen anser hänvisning böra göras även till det stadgande, som behandlar nedsättning på grund av underlåtenhet att erlagga krigspremie.

Svenska livförsäkringsbolags förening har vitsordat riktigheten av den sålunda gjorda anmärkningen.

I departementsförslaget har försäkringsinspektionens anmärkning beaktats, vilket medfört en återgång till det utförligare uttryckssättet i nuvarande lag, dock med vissa jämkningar. Därjämte har i första stycket en ändring av rent redaktionell art vidtagits.

Då förevarande paragraf, efter den företagna omredigeringen, icke enbart berör frågor, som direkt sammanhånga med krigsansvarighetens finansiering — försäkringsgivarens tillskottsplikt samt nedsättning för täckande av överkostnad — utan även nedsättning på grund av underlåtenhet att erlagga krigspremie, har paragrafen måst utbrytas ur det sammanhang, där den i kommitterades förslag placerats, och överflyttas till »Särskilda bestämmelser».

18 §.

Paragrafen motsvarar andra punkten i 12 § andra stycket i kommitterades förslag och andra punkten i 6 § andra stycket i 1940 års lag.

Beträffande anledningen till att ifrågavarande föreskrift vid omarbetningen av kommitterades förslag utbrutits ur sitt sammanhang och placerats bland »Särskilda bestämmelser» får jag hänvisa till vad jag anfört i samband med redogörelsen för 7 § i departementsförslaget.

19 §.

Paragrafen överensstämmer med 19 § i kommitterades förslag, vilken i sin tur med en redaktionell jämkning återgiver bestämmelserna i 14 § av 1940 års lag.

20 §.

Paragrafen motsvarar 20 § i kommitterades förslag och 16 § i 1940 års lag.

I departementsförslaget har första stycket omredigerats bland annat med hänsyn till den eventualiteten, att krigspremie ej behöver uttagas.

21 §.

Paragrafen överensstämmer med 21 § i kommitterades förslag, vilken i sin tur, med en redaktionell jämkning i första stycket, återgiver bestämmelserna i 17 § av 1940 års lag.

22 §.

Paragrafen överensstämmer med 22 § i kommitterades förslag och 18 § i 1940 års lag.

23 §.

Paragrafen överensstämmer med 23 § i kommitterades förslag och 19 § i 1940 års lag.

Övergångsbestämmelser.

Stadgandet i andra stycket, vilket i sin av kommitterade föreslagna lydelse endast rör »äldre försäkringar», har ingen direkt motsvarighet i 1940 års lag, men stadgandets innehåll överensstämmer dock med vad som gäller enligt nämnda lag. Detta beror på att lagens bestämmelser om »äldre försäkringar» endast hava den innebörden, att de förbehåll, genom vilka försäkringsgivaren för särskilt angivna fall fritagit sig från ansvarighet, i viss utsträckning blivit satta ur kraft och ersatta med föreskrifter om skyldighet för försäkringstagaren att erlagga krigspremie m. m. I den mån sådant förbehåll ej träffats är alltså försäkringsgivaren ansvarig enligt avtalet. I verkligheten betyder detta, att försäkringsgivaren vid dödsfall eller invaliditet, som under krig drabbat icke-krigsdeltagare, har att utgiva hela försäkringssumman, även om den till någon del icke är krigsskyddad enligt lagen. Kommitterade erinra om att föredragande departementschefen vid remiss till

lagrådet av det förslag, som ligger till grund för 1940 års lag, till övervägande upptog frågan, huruvida icke i händelse av krig en tilläggspremie borde utgå även för den del av en försäkring, som låge ovanför den i lagen angivna gränsen för krigsskyddet. Denna tilläggspremie borde då, eftersom den, i motsats till vad som eljest gällde beträffande krigspremierna, endast skulle avse den ökade krigsrisk för civilbefolkningen, vara lägre än krigspremierna i övrigt och utkrävas allenast av civila. Departementschefen fann sig emellertid icke böra föreslå någon dylik tilläggspremie. Såsom motive-ring härför anfördes, att ifrågavarande höga försäkringsbelopp så gott som undantagslöst vore återförsäkrade i utlandet samt att de utländska återförsäkringsgivarna redan enligt vederbörande avtal vore skyldiga att utbetala fulla försäkringssummor vid de civilas dödsfall.

I departementsförslaget har stadgandet i andra stycket ändrats på det sätt, att tidsgränsen den 1 oktober 1939 utbytt mot den 1 juli 1941. Innebörden härav är, att stadgandet får tillämpning även på försäkringar enligt 1939 års villkor. På grund av det sätt, på vilket begreppet krigsdödsfall är bestämt i dessa villkor, finns det en grupp försäkringsfall, vid vilka enligt avtalen ingen inskränkning i försäkringsgivarens ansvarighet äger rum men som falla in under krigsansvarigheten, sådant detta begrepp är utformat i det föreliggande lagförslaget, nämligen dödsfall som, utan att hava föranletts av krigshandling, inträffa medan krigstillstånd är rådande. Samma skäl som tala för att försäkringsgivaren vid »äldre försäkringar» skall, såvitt angår icke krigsskyddad risksumma, vara ansvarig för icke-krigsdeltagares dödsfall enligt avtalet synas böra föranleda, att vid försäkringar enligt 1939 års villkor motsvarande ansvarighet ålägges försäkringsgivaren för dödsfall, tillhörande den nämnda kategorien. Härvid bör beaktas, att med »icke krigsskyddad risksumma» avses risksumma som överskjuter gränsen för krigsskyddet, icke sådan den bestämts i 1939 års villkor utan sådan den anges i lagen.

Det kan möjligen synas tveksamt huruvida, med den lydelse 3 § tredje stycket erhållit i departementsförslaget, andra stycket av övergångsbestämmelserna över huvud är behövt. Emellertid torde den här åsyftade första punkten i 3 § tredje stycket icke kunna tolkas på annat sätt än att den endast avser ett sådant åtagande, som direkt inriktats på försäkringsfall, sammanhängande med krigstillstånd. Då såväl »äldre försäkringar» som försäkringar enligt 1939 års villkor såvitt nu är i fråga kännetecknas därav, att försäkringsgivaren endast underlåtit att fritaga sig från ansvarighet för vissa sådana försäkringsfall, beröras sålunda dessa försäkringar icke av nämnda stadgande.

Såsom tillägg till andra stycket av övergångsbestämmelserna har i departementsförslaget upptagits ett stadgande av innehåll, att Konungen äger förordna om uppskov med sådan utbetalning av icke krigsskyddad risksumma som där avses. Beträffande anledningen härtill får jag hänvisa till vad jag anfört vid redogörelsen för 4 §.

Såsom en följd av att departementsförslaget icke upptager någon direkt motsvarighet till 15 § i kommitterades förslag har tredje stycket av de utav kommitterade föreslagna övergångsbestämmelserna uteslutits.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över det i överensstämmelse med vad sålunda anförts överarbetade förslaget till *lag om krigsansvarighet för liv- och invaliditetsförsäkring*, av den lydelse bilaga 1 vid detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Ivar Müller.

F ö r s l a g
till
L a g
om krigsansvarighet för liv- och invaliditetsförsäkring.

Härigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelser.

1 §.

Denna lag äger tillämpning å

dels kapital- eller livränteförsäkring för dödsfall, därest försäkringen, av inländskt försäkringsbolag eller utländsk försäkringsanstalt med verksamhet i Sverige, meddelats å svensk medborgare eller å utlänning med hemvist här i riket,

dels, under villkor som nu sagts, invaliditetsförsäkring, som avser premiebefrielse för livförsäkring eller meddelats av inländskt bolag, vars rörelse i huvudsak omfattar livränteförsäkring, eller förenats med livränteförsäkring för livsfall på sådant sätt, att invaliditetsförsäkringen upphör om livförsäkringen upphör,

dels ock kapital- eller livränteförsäkring för livsfall, i den mån Konungen med stöd av 17 § förordnar därom.

Lagen gäller dock icke beträffande återförsäkring samt ej heller beträffande försäkring, vilken meddelats av anstalt, som utom återförsäkring endast meddelar kollektiv försäkring, eller av anstalt, som avses i 264 § lagen om försäkringsrörelse. I fråga om försäkring, som meddelats av utländsk anstalt, äger Konungen förordna, att den skall vara undantagen från lagens tillämpning.

2 §.

I denna lag förstås med

risksumma, vid kapitalförsäkring för dödsfall skillnaden mellan försäkringssumman och återköpsvärdet samt vid annan försäkring ett med hänsyn till försäkringsformen bestämt motsvarande belopp,

krigstillstånd krig, vari Sverige befinner sig, eller annat förhållande, som av Konungen med avseende å lagens tillämplighet jämställas med sådant krig,

krigsansvarighet försäkringsgivares ansvarighet för sådant dödsfall eller fall av invaliditet, som inträffar under krigstillstånd eller som föranletts av krigshandling under tid, då krigstillstånd råder, och inträffar inom ett år efter krigstillståndets upphörande, samt

krigspremie sådan tilläggspremie, som betingas av krigsansvarighet.

Krigsansvarighet och bestridande av kostnaden för sådan ansvarighet.**3 §.**

Krigsansvarighet åvilar försäkringsgivaren intill ett belopp av, förutom återköpsvärdet, tvåhundrausen kronor av risksumman för dödsfall och samma belopp av risksumman för invaliditet (*krigsskyddad risksumma*). Hava å samma person flera livförsäkringar eller flera invaliditetsförsäkringar meddelats av en eller flera försäkringsgivare, skall, där ej Konungen annorlunda förordnar, gälla, att för bestämmande av den krigsskyddade risksumman för dödsfall eller för invaliditet de särskilda försäkringarnas risksummor skola sammanläggas samt att tidigare meddelad försäkring skall åtnjuta krigsskydd före senare meddelad.

Har med avseende å krigstillstånd träffats förbehåll, enligt vilket försäkringsgivaren kan, under annan förutsättning än eljest, helt eller delvis bliwa fri från ansvarighet av den omfattning, som angives i första stycket, vare förbehållet utan verkan; dock att Konungen äger medgiva, att sådant förbehåll må åberopas beträffande försäkring, som meddelats efter krigstillståndets inträdande eller inom tre månader dessförinnan.

Har försäkringsgivare mot särskild gottgörelse åtagit sig krigsansvarighet för risksumma, som icke är krigsskyddad enligt vad i första stycket sägs, gälle vad därom blivit avtalat. Lag samma vare, därest försäkringsgivare på särskilda villkor åtagit sig sådan ansvarighet med avseende å försäkring, beträffande vilken enligt Konungens medgivande förbehåll som i andra stycket sägs må åberopas.

4 §.

Vid dödsfall eller fall av invaliditet, för vilket krigsansvarighet enligt 3 § första stycket åvilar försäkringsgivaren, skall denne, därest Konungen ej annorlunda förordnar, i vanlig ordning utgiva ett belopp motsvarande återköpsvärdet, ökat med hälften av risksumman dock högst med femtiotusen kronor. Hava å samma person flera livförsäkringar eller flera invaliditetsförsäkringar meddelats av en eller flera försäkringsgivare, gälle vad nu sagts sammanlagda risksumman för dödsfall eller för invaliditet. Vad sålunda i vanlig ordning utgives av sammanlagda risksumman skall fördelas på försäkringarna i förhållande till deras krigsskyddade risksummor.

Återstoden av den krigsskyddade risksumman må ej utgivas förrän krigspremie fastställts enligt 12 § första stycket eller befunnits icke behöva uttagas; och må, om så erfordras, betalningen uppskjutas ytterligare högst ett år. Å ogulden del skall, från det avgörande om krigspremien träffats, gäldas ränta efter räntefot, som Konungen bestämmer.

5 §.

Om de sammanlagda krigsskyddade risksummorna för inträffade försäkringsfall, för vilka krigsansvarighet med avseende å visst krigstillstånd enligt 3 § första stycket åvilar försäkringsgivaren, överstiga summan av de på

tiden för krigstillståndet belöpande riskpremierna för samtliga av försäkringsgivaren meddelade försäkringars krigsskyddade risksummor, skall skillnaden (*överkostnaden*), såvitt ej annat följer av vad i 6—10 §§ sägs, täckas till hälften genom krigspremier och till hälften genom tillskott från försäkringsgivaren.

6 §.

Krigspremie må icke överstiga en tjugondel av den högsta krigsskyddade risksumma, med vilken försäkringen under krigstillståndet varit gällande.

7 §.

Inländsk försäkringsgivare vare ej pliktig att till överkostnadens täckande tillskjuta större belopp än som, utan att tryggheten för gällande försäkringsavtal äventyras eller enskilda försäkringstagares rätt förnärmas, kan tagas i anspråk dels genom anlitande av såväl tillgängligt som för tio år enligt av Konungen meddelade bestämmelser förutberäknat överskott å försäkringsgivarens rörelse dels ock genom nedsättning av utjämningsreserv, vinstfond, säkerhetsfond och premieåterbäringsreserv.

I överskotts- och fondmedel, som nu sagts, skall icke inräknas vad som belöper på sådan försäkring eller försäkringsdel, vars risksumma icke är krigsskyddad.

I fråga om utländsk försäkringsgivare skola bestämmelser angående begränsning av tillskottsplikten meddelas i grunder, som upprättas jämlikt 21 §.

8 §.

Förslår icke sammanlagda beloppet av de högsta krigspremier, som enligt 6 § kunna uttagas, till täckande av halva överkostnaden, skall återstoden täckas genom att försäkringsgivarens tillskott höjes, därvid de begränsningar i tillskottsplikten skola gälla, som stadgas i 7 § eller, beträffande utländsk försäkringsgivare, i grunder, som upprättats jämlikt 21 §.

Förslår icke det högsta belopp, varmed försäkringsgivaren är skyldig att bidra, till täckande av halva överkostnaden, skall återstoden täckas genom att, med iakttagande av den i 6 § stadgade begränsningen, krigspremierna höjas.

9 §.

Kan hela överkostnaden icke täckas i den ordning, som i 8 § sägs, skall bristen utjämnas genom att de belopp, som innehållits enligt 4 §, nedsättas i förhållande till de krigsskyddade risksummorna.

10 §.

Om försäkringsinspektionen med hänsyn till särskilda förhållanden det medger, äger försäkringsgivare underlåta att uttaga krigspremier, då så enligt förestående bestämmelser skulle ske, eller ock uttaga sådana premier med lägre belopp än som skulle följa av samma bestämmelser, under förutsättning att försäkringsgivarens tillskott ökas i motsvarande mån.

Vad i första stycket sägs om krigspremier skall äga motsvarande tillämpning i fråga om nedsättning enligt 9 §.

11 §.

Konungen äger förordna, att vid bestämmande och täckning av överkostnad olika försäkringsbestånd skola särskiljas. Sådant förordnande må ock meddelas med avseende allenast å tillämpning av 9 §.

Skall överkostnad bestämmas särskilt för olika försäkringsbestånd, må likväl utjämning av kostnaden för krigsansvarigheten ske mellan bestånden eller några av dem. Utjämning må ock ske mellan försäkringsbestånd hos olika försäkringsgivare, vilka därom träffat avtal.

Närmare bestämmelser om krigspremier.

12 §.

Krigspremier för försäkringar tillhörande visst försäkringsbestånd skola inom två år från krigstillståndets upphörande fastställas samtidigt för alla försäkringar inom beståndet. Därvid skall det belopp, som skall täckas genom krigspremier, fördelas på försäkringarna i förhållande till de högsta krigsskyddade risksummor, med vilka försäkringarna under krigstillståndet varit gällande. Dessa risksummor må vid fördelningen bestämmas enligt ett av försäkringsinspektionen godkänt förenklat förfaringssätt. Har försäkring meddelats å flera personers liv, beräknas krigspremie för en var av dem.

Om försäkring, innan det blivit avgjort huruvida krigspremier skola utgå inom det försäkringsbestånd, som försäkringen tillhör, eller innan krigspremierna fastställts enligt bestämmelserna i första stycket, helt eller delvis upphör av annan orsak än sådant försäkringsfall, för vilket krigsansvarighet åvilar föräkringsgivaren, må utan hinder av nämnda bestämmelser krigspremie fastställas vid försäkringens upphörande; dock att beträffande försäkring, som upphör till viss del, fastställandet skall avse allenast denna del, där ej Konungen annorlunda förordnar. Om storleken av krigspremie, som fastställs i nu angiven ordning, gälle, förutom vad i 6 § stadgas, vad Konungen därom förordnar.

13 §.

Krigspremie skall erläggas å tid, som Konungen bestämmer; dock att under ett år icke må fordras betalning, vilken överstiger, vid kapitalförsäkring för dödsfall å en persons liv en hundraedel av försäkringssumma, som enligt 3 § första stycket omfattas av krigsansvarigheten, och vid annan försäkring ett med hänsyn till försäkringsformen bestämt motsvarande belopp.

I avräkning å blivande krigspremie må, från det krigstillståndet inträtt, provisorisk krigspremie uttagas. Vad i första stycket stadgas om tid för krigspremies erläggande och om den högsta årliga betalning, som må fordras, skall äga motsvarande tillämpning i fråga om provisorisk krigspremie.

Utan hinder av vad i första stycket stadgas äger försäkringsgivaren vid utbetalning på grund av försäkring eller då försäkring nedsättes av annan anledning än i 14 § första stycket sägs tillgodogöra sig fastställd krigspremie.

14 §.

Erlägges icke krigspremiebelopp inom en månad från förfallodagen, må försäkringsgivarens förpliktelser nedsättas, såframt minst samma tid förflutit från det han, på sätt i 33 § lagen om försäkringsavtal sägs, till försäkringstagaren avsänt meddelande om belopp och förfallodag samt om den påföljd, som underlåten betalning sålunda kan medföra. Meddelande, som avsänts tidigare än en månad före förfallodagen, må dock ej åberopas av försäkringsgivaren.

Nedsättning enligt första stycket kommer till stånd i och med att försäkringsgivaren till försäkringstagaren avlåter meddelande om att han endast vill vidkännas nedsatta förpliktelser. Huru sådant meddelande skall avsändas, därom förordnar Konungen, som jämväl äger utfärda närmare föreskrifter om vad meddelandet skall innehålla.

Har försäkringsgivaren före den 5 oktober 1940 underrättats om att pant-rätt uppkommit i försäkringen, må nedsättning, varom i denna paragraf förmäles, icke föranleda att pantens värde till förfång för panthavaren blir mindre än å nämnda dag.

15 §.

Oguldet krigspremiebelopp, som försäkringsgivaren icke kan tillgodogöra sig vid utbetalning på grund av försäkringen eller genom nedsättning, må ej uttagas.

Särskilda bestämmelser.

16 §.

Konungen äger, utöver vad ovan sägs, medgiva avvikelser från vad i 3—15 §§ stadgas beträffande

1:o) livförsäkring, som meddelats av sådant inländskt bolag, vars rörelse i huvudsak omfattar livränteförsäkring;

2:o) korttidsförsäkring, försäkring med naturlig premie eller försäkring med lägre premie under vissa år, vilka vid krigstillstånd inträdande ännu ej gått till ända,

3:o) annan livförsäkring, vilken vid krigstillstånd inträdande icke varit i kraft fem år, och

4:o) invaliditetsförsäkring, som meddelats av inländskt bolag.

Enahanda rätt tillkommer försäkringsinspektionen i fråga om invaliditetsförsäkring, som meddelats av utländsk anstalt.

17 §.

Har kapital- eller livränteförsäkring för dödsfall eller livsfall meddelats i förening med invaliditetsförsäkring, äger Konungen föreskriva, att försäkringarna vid bestämmande av försäkringsgivarens tillskott till täckande av

överkostnad samt vid nedsättning enligt 9 eller 14 § skola betraktas såsom en enda försäkring.

Har invaliditetsförsäkringen meddelats av annan försäkringsgivare än den, hos vilken kapital- eller livränteförsäkringen tagits, må genom avtal mellan försäkringsgivarna, vilket godkännes av försäkringsinspektionen, bestämmas att vad i första stycket är stadgat skall gälla i fråga om försäkringarna.

18 §.

Då försäkringsgivare har att lämna tillskott till täckande av överkostnad, skola, där ej Konungen annorlunda förordnar, överskottsmedel tagas i anspråk före fondmedel samt fondmedlen frigöras i den ordning, som gäller för täckande av förlust.

19 §.

Konungen äger medgiva, att försäkringsfonden må till belopp, motsvarande försäkringsgivarens tillskott eller, innan tillskottet fastställts, vad försäkringsgivaren beräknas skola tillskjuta på grund av krigsansvarigheten, redovisas jämväl i tillgångar av annan art än i 215 § lagen om försäkringsrörelse sägs.

Sådant förutberäknat överskott, som avses i 7 §, må i försäkringsgivarens balansräkning uppföras såsom tillgång.

20 §.

Under krigstillstånd och till dess krigspremier fastställts enligt 12 § första stycket eller befunnits icke behöva uttagas må, om ej Konungen för särskilt fall annorlunda förordnar, beslut icke fattas om utdelning av vinst eller ränta, härrörande från livförsäkringsrörelse.

Varder utdelning beslutad och verkställd i strid med vad i första stycket stadgas, vare de, som uppburit sådan utdelning, skyldiga att återbära den; och skola de, som deltagit i beslutet, en för alla och alla för en ansvara för brist, som vid återbäringen kan uppkomma.

21 §.

För tillämpningen av vad i denna lag stadgas skola grunder upprättas.

Vad i lagen om försäkringsrörelse stadgas om grunder skall i tillämpliga delar gälla inländskt bolags grunder enligt denna lag.

I fråga om utländsk anstalt skall fastställelse å grunderna sökas hos försäkringsinspektionen. Inspektionen prövar grundernas överensstämmelse med denna lag samt om och i vad mån särskilda bestämmelser därutöver må erfordras, bland annat rörande skyldighet för anstalten att här i riket nedsätta tillgångar till säkerhet för fullgörandet av anstaltens förbindelser enligt grunderna. Å beslut om ändring av fastställda grunder skall ock sökas inspektionens fastställelse. Då fastställelse å grunder eller å ändring i grunderna meddelats, skall inspektionen låta i allmänna tidningarna införa tillkännagivande därom.

22 §.

Sker i fråga om inländskt bolag avvikelse från denna lag eller från vad Konungen med stöd av lagen förordnat, skall vad i 113, 208 och 228 §§ lagen om försäkringsrörelse stadgas beträffande avvikelse, som där sägs, äga motsvarande tillämpning.

Vad i 10 § lagen om utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse här i riket stadgas i fråga om där angiven avvikelse skall beträffande utländsk anstalt gälla jämväl avvikelse från denna lag eller från däri avsedda grunder.

23 §.

Styrelseledamot eller likvidator, som låter verkställa utdelning i strid med bestämmelsen i 20 § första stycket, straffes på sätt i 258 § lagen om försäkringsrörelse sägs.

Böter, som ådömas enligt denna paragraf, tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

I fråga om försäkring, som meddelats före den 1 juli 1941, vare försäkringsgivaren, utan hinder av vad i 3 § stadgas, såvitt angår icke krigsskyddad risksumma ansvarig för dödsfall eller invaliditet enligt avtalet; dock äger Konungen förordna om uppskov med utbetalningen.

Genom denna lag upphäves lagen den 4 oktober 1940 (nr 851) med vissa bestämmelser om livförsäkring m. m. vid krig.

Bilaga 2.

F ö r s l a g
till
L a g
om krigsansvarighet för liv- och invaliditetsförsäkring.

Härigenom förordnas som följer:

Inledande bestämmelser.

1 §.

Denna lag äger tillämpning å
dels kapital- eller livränteförsäkring för dödsfall, därest försäkringen, av inländskt försäkringsbolag eller utländsk försäkringsanstalt med verksamhet i Sverige, meddelats å svensk medborgare eller å utlänning med hemvist här i riket,

dels, under villkor som nu sagts, invaliditetsförsäkring, som avser premiebefrielse för livförsäkring eller meddelats av inländskt bolag, vars rörelse i huvudsak omfattar livränteförsäkring, eller förenats med livränteförsäkring för livsfall på sådant sätt, att invaliditetsförsäkringen upphör om livförsäkringen upphör,

dels ock kapital- eller livränteförsäkring för livsfall, i den mån Konungen med stöd av vad i denna lag stadgas förordnar därom.

Lagen gäller dock icke återförsäkring, ej heller försäkring, vilken meddelats av anstalt, som utom återförsäkring endast meddelar kollektiv försäkring, eller av anstalt, som avses i 264 § lagen om försäkringsrörelse. I fråga om försäkring, som meddelats av utländsk anstalt, äger Konungen förordna, att den skall vara undantagen från lagens tillämpning.

2 §.

I denna lag förstås med
risksumma vid kapitalförsäkring för dödsfall skillnaden mellan försäkringssumman och återköpsvärdet och vid annan försäkring ett med hänsyn till försäkringsformen bestämt motsvarande belopp,

krigstillstånd krig, vari Sverige befinner sig, eller annat förhållande, som av Konungen med avseende å denna lags tillämplighet jämfästas med sådant krig,

krigsansvarighet, försäkringsgivarens ansvarighet för sådant dödsfall eller fall av invaliditet, som inträffar under krigstillstånd eller som föranletts av krigshandling under tid då krigstillstånd råder och inträffar inom ett år efter krigstillståndets upphörande, samt

krigspremie sådan tilläggspremie, som betingas av krigsansvarighet.

Om krigsansvarighet.

3 §.

Krigsansvarighet åvilar försäkringsgivaren intill ett belopp av, förutom återköpsvärdet, tvåhundratusen kronor av risksumman för dödsfall och samma belopp av risksumman för invaliditet (*krigsskyddad risksumma*). Hava å samma person flera försäkringar meddelats av en eller flera försäkringsgivare, skola för bestämmandet av krigsskyddade risksumman för dödsfall eller för invaliditet de särskilda försäkringarnas risksummor sammanläggas. Där ej Konungen annorlunda förordnar, skall tidigare meddelad försäkring åtnjuta krigsskydd före senare meddelad.

Förbehåll med avseende å krigstillstånd, enligt vilket försäkringsgivaren kan, under annan förutsättning än i fredstid, helt eller delvis bliva fri från ansvarighet i angiven omfattning, vare utan verkan.

Krigsskyddade risksumman må icke överstiga belopp, som i första stycket sägs, såvitt ej Konungen annorlunda förordnar.

4 §.

För varje försäkring skall utgå krigspremie.

Försäkringsgivaren skall genom tillskott bidraga till täckande av kostnaden för krigsansvarigheten.

5 §.

Vid dödsfall eller vid fall av invaliditet skall, därest Konungen ej annorlunda förordnar, försäkringsgivaren i vanlig ordning utgiva ett belopp motsvarande återköpsvärdet, ökat med hälften av risksumman dock högst med femtiotusen kronor. Hava å samma person flera försäkringar meddelats av en eller flera försäkringsgivare, gälle vad nu sagts sammanlagda risksumman för dödsfall eller för invaliditet. Vad sålunda i vanlig ordning utgives av risksumman skall fördelas efter försäkringarnas krigsskyddade risksummor.

Återstoden må ej utgivas förrän krigspremien fastställts enligt 7 § första stycket; och må, om så erfordras, betalningen uppskjutas ytterligare högst ett år. Å ogulden del skall från det krigspremien fastställts gäldas ränta efter räntefot, som Konungen bestämmer.

Om krigspremien.

6 §.

Krigspremien skall beräknas å krigsskyddade risksumman och må be-
träffande samma krigstillstånd icke överstiga en tjugondel av den högsta krigsskyddade risksumma, som gällt under krigstillståndet. Har försäkring meddelats å flera personers liv, beräknas krigspremie för en var av dem.

7 §.

Krigspremien fastställs efter det krigstillståndet upphört och vid en tidpunkt, då kostnaden för krigsansvarigheten är känd, dock icke senare än två år från upphörandet.

Utan hinder av vad nu sagts må i fråga om försäkring, vilken före nämnda tidpunkt helt eller delvis upphör av annan orsak än sådant dödsfall, som omfattas av krigsansvarigheten, krigspremien fastställas vid försäkringens

upphörande; dock att beträffande försäkring, som upphör till viss del, fastställandet skall avse allenast denna del, där ej Konungen annorlunda förordnar.

8 §.

Krigspremie skall erläggas å tid, som Konungen bestämmer; dock att under ett år icke må fordras betalning, vilken överstiger vid kapitalförsäkring för dödsfall å en persons liv en hundradel av försäkringssumma, som omfattas av krigsansvarigheten, och vid annan försäkring ett med hänsyn till försäkringsformen bestämt motsvarande belopp.

I avräkning å den slutliga krigspremien må, från det krigstillståndet inträtt, provisorisk krigspremie uttagas. Vad i första stycket stadgas om tid för krigspremiens erläggande och om högsta årliga betalning skall äga motsvarande tillämpning i fråga om provisorisk krigspremie.

Utan hinder av vad i första stycket stadgas skall vid utbetalning på grund av försäkring och då försäkring nedsattes av annan anledning än i 9 § första stycket sägs fastställd krigspremie vara till betalning förfallen.

9 §.

Erlägges icke krigspremiebelopp inom en månad från förfallodagen, må försäkringsgivarens förpliktelser nedsättas, såframt minst samma tid förflutit från det han till försäkringstagaren avsänt meddelande om belopp och förfallodag. Meddelande, som avsänts tidigare än en månad före förfallodagen, må dock ej återopas av försäkringsgivaren. Nedsättning inträder, när försäkringsgivaren avsänt meddelande om villkoren för att försäkringen skall kunna bli gällande såsom förut. Meddelande skall avsändas på sätt Konungen förordnar.

Har försäkringsgivaren före den 5 oktober 1940 underrättats om att pant-rätt uppkommit i försäkringen, må nedsättning, som sägs i första stycket, icke föranleda att pantens värde till förfång för panthavaren blir mindre än å nämnda dag.

10 §.

Krigspremiebelopp, som försäkringsgivaren icke kan tillgodogöra sig vid utbetalning på grund av försäkringen eller genom nedsättning, må ej uttagas.

Om överkostnad.

11 §.

Om de sammanlagda krigsskyddade risksummorna för inträffade försäkringsfall, som omfattas av krigsansvarigheten, överstiga summan av de på tiden för krigstillståndet belöpande riskpremier, som ingå i fredspremierna, skall skillnaden (*överkostnaden*) täckas till hälften genom krigspremier och till hälften genom försäkringsgivarens tillskott.

Om undantag för vissa försäkringar stadgas i 15 §.

12 §.

Försäkringsgivaren vare ej pliktig tillskjuta större belopp än som, utan att tryggheten för gällande försäkringsavtal äventyras eller enskilda försäkringstagares rätt förnärmas, kan tagas i anspråk dels genom anlitande av tillgängligt och för tio år enligt av Konungen meddelade bestämmelser förutberäknat överskott å försäkringsgivarens rörelse dels ock genom nedsättning av utjämningsreserv, vinstfonder, säkerhetsfond och premieåterbäringsreserv.

Med överskotts- och fondmedel, som nu sagts, avses allenast vad som belöper på den del av försäkring, vars risksumma är krigsskyddad. Där ej Konungen annorlunda förordnar skola tillgängliga och förutberäknade överskottsmedel tagas i anspråk före fondmedlen och fondmedlen frigöras i den ordning, som gäller för täckande av förlust.

13 §.

Förslår icke sammanlagda beloppet av de krigspremier, som kunna uttagas enligt 6 §, till täckande av halva överkostnaden, skall återstoden täckas genom att, med iakttagande av de begränsningar som stadgas i 12 §, försäkringsgivarens tillskott höjes.

Förslår icke det högsta belopp, varmed försäkringsgivaren enligt 12 § må bidra, till täckande av halva överkostnaden, skall återstoden täckas genom att, med iakttagande av den i 6 § stadgade begränsningen, krigspremierna höjas.

14 §.

Kan hela överkostnaden icke täckas i den ordning, som i 13 § sägs, skall bristen fördelas å försäkringarna genom att de belopp, som innehållits enligt 5 §, nedsättas i förhållande till de krigsskyddade risksummorna.

Konungen äger förordna, att vid tillämpning av denna paragraf olika försäkringsbestånd skola åtskiljas.

15 §.

I fråga om korttidsförsäkring, försäkring med naturlig premie, försäkring med lägre premie vissa år, vilka vid krigstillståndets inträdande ännu ej gått till ända, och försäkring av annat slag, vilken vid krigstillståndets inträdande icke varit i kraft fem år, skall överkostnaden täckas genom krigspremier.

Förslår sammanlagda beloppet av de krigspremier, som enligt 6 § må uttagas för försäkringarna, icke till överkostnadens täckande, skall återstoden täckas av försäkringsgivaren genom tillskott enligt 12 §, dock att förutberäknat överskott ej tages i anspråk.

Kan överkostnaden å försäkringarna icke täckas i den ordning, som i första och andra styckena sägs, skall nedsättning äga rum enligt vad i 14 § stadgas.

16 §.

I fråga om kapital- eller livränteförsäkring för dödsfall eller livsfall, som meddelats i förening med invaliditetsförsäkring, äger Konungen föreskriva, att försäkringarna vid tillämpning av 12—15 §§ skola betraktas såsom en enda försäkring.

Har invaliditetsförsäkringen meddelats av annan försäkringsgivare än den, hos vilken kapital- eller livränteförsäkringen tagits, må genom avtal mellan försäkringsgivarna, vilket godkännes av försäkringsinspektionen, bestämmas att vad i första stycket är stadgat skall gälla i fråga om försäkringarna.

17 §.

Utjämning av kostnaden för krigsansvarigheten må ske mellan försäkringsbestånd, som avses i 11—14 §§, och försäkringsbestånd, som avses i 15 §, så ock mellan försäkringsbestånd hos olika försäkringsgivare, vilka träffat avtal om sådan utjämning.

Om avvikelser från lagens bestämmelser i vissa fall.**18 §.**

Konungen äger, utöver vad förut sagts, medgiva avvikelse från vad i denna lag stadgas beträffande försäkring, som meddelats efter krigstillstånds inträdande eller inom tre månader dessförinnan. Avvikelse må ock av Konungen medgivas beträffande invaliditetsförsäkring, som meddelats av inländskt bolag, eller livförsäkring, som meddelats av sådant inländskt bolag, vars rörelse i huvudsak omfattar livränteförsäkring. Enahanda rätt tillkommer försäkringsinspektionen i fråga om invaliditetsförsäkring, som meddelats av utländsk anstalt.

Särskilda bestämmelser.**19 §.**

Konungen äger medgiva, att försäkringsfonden må till belopp, motsvarande försäkringsgivarens tillskott eller, innan tillskottet fastställts, vad försäkringsgivaren beräknas skola tillskjuta på grund av krigsansvarigheten, redovisas jämväl i tillgångar av annan art än i 215 § lagen om försäkringsrörelse sägs.

Sådant förutberäknat överskott, som avses i 12 §, må i försäkringsgivarens balansräkning uppföras som tillgång.

20 §.

Under krigstillstånd och tills krigspremien enligt 7 § första stycket fastställts må, om ej Konungen för särskilt fall annorlunda förordnar, beslut icke fattas om utdelning av vinst eller ränta, härrörande från livförsäkringsrörelse.

Varder utdelning beslutad och verkställd i strid med vad i första stycket stadgas, vare de, som uppburit sådan utdelning, skyldiga att återbära den; och skola de, som deltagit i beslutet, en för alla och alla för en, ansvara för brist, som vid återbäringen kan uppkomma.

21 §.

För tillämpningen av vad i denna lag stadgas skola grunder upprättas.

Vad i lagen om försäkringsrörelse stadgas om grunder skall i tillämpliga delar gälla inländskt bolags grunder enligt denna lag.

I fråga om utländsk anstalt skall fastställelse å grunderna sökas hos försäkringsinspektionen. Inspektionen prövar grundernas överensstämmelse med denna lag samt om och i vad mån särskilda bestämmelser därutöver må erfordras, bland annat rörande skyldighet för anstalten att här i riket nedsätta tillgångar till säkerhet för fullgörandet av anstaltens förbindelser enligt grunderna. Å beslut om ändring av fastställda grunder skall ock sökas inspektionens fastställelse. Då fastställelse å grunder eller å ändring i grunderna meddelats, skall inspektionen låta i allmänna tidningarna införa tillkännagivande därom.

22 §.

Sker i fråga om inländskt bolag avvikelse från denna lag eller från vad Konungen med stöd av lagen förordnat, skall vad i 113, 208 och 228 §§ lagen

om försäkringsrörelse stadgas beträffande avvikelse, som där sägs, äga motsvarande tillämpning.

Vad i 10 § lagen om utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse här i riket stadgas i fråga om där angiven avvikelse skall beträffande utländsk anstalt gälla jämväl avvikelse från denna lag eller från däri avsedda grunder.

23 §.

Styrelseledamot eller likvidator, som låter verkställa utdelning i strid med bestämmelsen i 20 § första stycket, straffes på sätt i 258 § lagen om försäkringsrörelse sägs.

Böter, som ådömas enligt denna paragraf, tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

I fråga om försäkring, som meddelats före den 1 oktober 1939, vare försäkringsgivaren, utan hinder av vad i 3 § stadgas, såvitt angår icke krigsskyddad risksumma ansvarig för dödsfall eller invaliditet enligt avtalet.

Vad i 15 § stadgas skall icke gälla försäkring, som meddelats före den 1 oktober 1939.

Genom denna lag upphäves lagen den 4 oktober 1940 (nr 851) med vissa bestämmelser om livförsäkring m. m. vid krig.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 5 april 1943.

Närvarande:

justitieråden ALSÉN,
LIND,
regeringsrådet EKLUND,
justitierådet ERICSSON.

Enligt lagrådet den 22 mars 1943 tillhandakommet utdrag av protokoll över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 12 mars 1943, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till lag om krigsansvarighet för liv- och invaliditetsförsäkring.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Olof Riben.

Förslaget föranledde följande yttrande av lagrådet.

1 §.

Bestämmelserna i förevarande paragraf torde kunna erhålla en mera enkel och klar avfattning, därest regler först givas i avseende å försäkring som meddelats av inländskt försäkringsbolag samt därefter i särskilt stycke upptages föreskrift av innebörd, att vad som stadgats om lagens tillämpning å försäkring hos inländskt försäkringsbolag ock skall gälla i fråga om försäkring som meddelats av utländsk försäkringsanstalt med verksamhet här i riket, där ej Konungen annorlunda förordnar.

3 §.

I tredje stycket av förevarande paragraf ha upptagits bestämmelser, enligt vilka försäkringsgivare har möjlighet att mot särskild gottgörelse åtaga sig vidsträcktare krigsansvarighet än lagen stadgar m. m. Motsvarighet härtill saknas i gällande lag. Då det utan uttryckligt stadgande lär vara uppenbart, att en försäkringsgivare genom särskilda utfästelser äger ikläda sig ansvarighet utöver vad i lagen sägs, och det tillika synes önskvärt, att lagen begränsas att reglera det skydd som den legala krigsansvarigheten avses skola innebära — med konsekvenser för beräkning av överkostnad, krigspremier, försäkringsgivares tillskott o. s. v. — torde tredje stycket böra utgå. Härav föranledas jämkningar i 4, 5 och 13 §§.

Innebörden av förbehåll, som enligt denna paragraf skall vara utan verkan, torde bättre komma till uttryck, därest det angives skola strida mot första styc-

ket eller eljest innebära, att någon med krigstillstånd sammanhängande omständighet skulle för försäkringsgivaren medföra frihet, helt eller delvis, från ansvarighet av den omfattning som i första stycket sägs.

I remissförslaget har icke berörts frågan om försäkringstagares skyldighet att vidkännas de å tiden för ett krigstillstånd belöpande fredspremierna för icke krigsskyddad försäkringssumma. Därest en försäkring icke alls eller endast delvis kunnat göras gällande, om försäkringsfallet inträffat under krigstillståndet, synes det knappast riktigt, att försäkringsgivaren äger tillgodogöra sig full fredspremie för denna tid. Även under vissa andra förhållanden torde motsvarande spörsmål kunna uppkomma. Med hänsyn härtill ifrågasätter lagrådet, huruvida icke bestämmelser — förslagsvis i de grunder som för tillämpning av den nya lagen skola upprättas jämlikt förslagets 21 § — böra meddelas av innebörd att de å tiden för krigstillståndet belöpande riskpremierna skola återbäras, i den mån motsvarande risksummor icke varit krigsskyddade.

5—10 §§.

I förevarande paragrafer upptagas de huvudsakliga bestämmelserna om täckande av överkostnaden för försäkringsgivares krigsansvarighet. Den grundläggande regeln återgives i 5 § och har erhållit det innehåll, att överkostnaden skall täckas till hälften genom krigspremier och till hälften genom tillskott från försäkringsgivaren. Denna regel modifieras i vissa avseenden genom stadganden i 6—8 §§, varjämte i 9 § upptages föreskrift att brist som uppkommer vid tillämpning av de föregående stadgandena skall täckas genom nedsättning av innehållna försäkringsbelopp. Som konsekvens av de givna bestämmelserna — vilka innefatta skyldighet och ej allenast rätt för försäkringsgivaren att till täckande av viss del av överkostnaden uttaga krigspremier eller nedsätta försäkringsbelopp — har i 10 §, vilken saknar motsvarighet i gällande lag, upptagits ett stadgande av innehåll att försäkringsgivaren, efter medgivande av försäkringsinspektionen, äger underlåta att helt eller delvis uttaga krigspremier eller företaga nedsättning under förutsättning att försäkringsgivarens tillskott ökas i motsvarande mån. Den sålunda valda utformningen synes lagrådet ur vissa synpunkter mindre lämplig. Naturligare torde vara att lagen i förevarande hänseende allenast stadgar, i vilken utsträckning försäkringsgivaren äger *rätt* att täcka kostnaden genom krigspremier eller nedsättning. Lagrådet förordar alltså, att hithörande bestämmelser jämkas i angiven riktning samt att, om så sker, 10 § utgår.

Maximeringsregeln i 6 § har, liksom huvudregeln för krigspremiernas beräkning i andra punkten av 12 § första stycket, fått en formulering som synes förutsätta, att städse endast *en* krigspremie skall beräknas för varje försäkring. Emellertid innehåller sista punkten av 12 § första stycket att, då försäkring meddelats å flera personers liv, krigspremie skall beräknas för en var av dem. Enligt lagrådets mening skulle sammanhanget mellan de olika bestämmelserna om krigspremie framstå tydligare, om sista punkten av 12 § första stycket uteslötes och ersattes med ett tillägg i 5 §, utmärkande att

krigspremie skall utgå för varje försäkrad, samt reglerna i 6 § och andra punkten av 12 § första stycket erhöles en i anslutning härtill jämkad lydelse.

Ehuru begränsningarna i utländsk försäkringsgivares tillskottsplikt icke, såsom i 7 § första stycket skett beträffande inländsk försäkringsgivare, lämpligen kunna fullständigt angivas i lagen, synas dessa dock med fördel kunna så bestämmas, att vad som stadgats om inländsk försäkringsgivares tillskottsplikt anges skola äga motsvarande tillämpning å utländsk försäkringsgivare enligt de närmare bestämmelser som meddelas av Konungen.

Med avseende å frågan vilka slags tillgångar försäkringsgivarna skola vara skyldiga anlita för att kunna lämna erforderligt tillskott överensstämmer remissförslaget, 7 §, med 1940 års lag. De tillgångar, som härvid ifrågakomma, äro vissa överskottsmedel samt utjämningsreserv, vinstfonder, säkerhetsfond och premieåterbäringsreserv, däremot icke aktie- eller garantikapital och ej heller reserv- och utjämningsfond. I yttrande över det kommittéförslag som ligger till grund för gällande lagstiftning framhöll försäkringsinspektionen att, då aktiekapitalet utgjorde säkerhet även för det på grund av krigsdödsfall avgångna försäkringsbeståndet, jämväl aktiekapitalet till en del borde kunna tagas i anspråk för att öka möjligheten att åstadkomma erforderligt tillskott, att frågan om och i vad mån så finge ske syntes böra underställas Konungens prövning samt att vad som sålunda anförts om aktiekapital i tillämpliga delar gällde även beträffande garantikapital, så ock i fråga om reservfond och utjämningsfond vilka fonder städse representerade även för annat ändamål än livförsäkring avsett kapital. Efter det Svenska livförsäkringsbolags förening avstyrkt den av inspektionen ifrågasatta avvikelserna från förslaget framhöll departementschefen vid remissen till lagrådet, att inspektionens ståndpunkt vore riktig om, såsom enligt inspektionens förslag, försäkringssummorna skulle kunna nedsättas jämväl för de civila försäkringstagarna, att för fullgörande av ett bolags avtalsenliga förpliktelser utan tvivel bolagets samtliga tillgångar måste stå till disposition, att det då torde vara uteslutet att de civila försäkringstagarna, vilka redan genom avtalen tillförsäkrats fulla försäkringssummor även i händelse av krig, skulle behöva finna sig i en nedsättning av beloppen, innan dessa tillgångar tagits i anspråk, att emellertid enligt det av departementschefen förordade förslaget någon nedsättning icke skulle ske för de civilas vidkommande samt att på grund härav han funnit sig böra i förevarande hänseende biträda kommitténs förslag.

Enligt det nu föreliggande förslaget skall nedsättning, om sådan behöver tillgripas, ske likformigt för alla försäkrade. Tankegången i det återgivna departementschefsanförandet skulle alltså närmast leda till att även aktie- eller garantikapitalet samt i förekommande fall reservfonden och utjämningsfonden borde få tagas i anspråk för att undvika nedsättning i sådana fall där försäkringsgivaren enligt försäkringsavtalet är skyldig att utgiva full försäkringssumma. Frågan har emellertid icke berörts i remissprotokollet. Då ej oväsentliga svårigheter lära möta att närmare angiva, under

vilka förutsättningar och i vilken omfattning försäkringsgivarens ifrågavarande tillgångar böra kunna tagas i anspråk samt spörsmålet icke torde vara av den vikt, att lagförslagets godtagande är beroende av om det löses i den ena eller andra riktningen, har lagrådet — i saknad av närmare utredning på denna punkt — funnit sig kunna stanna vid allenast det uttalandet, att frågan synes böra göras till föremål för ytterligare undersökning.

12 §.

I fråga om denna paragraf hänvisas till vad anförts vid 6 §. I övrigt torde paragrafen böra redaktionellt jämkas.

14 §.

Då det synes önskvärt att i lagen angives att Konungen, såsom torde vara avsett, skall meddela bestämmelser angående frågan, i vad mån och under vilka närmare villkor nedsättning i försäkringsgivarens förpliktelser må ske i anledning av utebliven betalning av krigspremiebelopp, torde bestämmelserna i förevarande paragraf böra jämkas, i anslutning vartill åt desamma bör givas en överskådligare uppställning. Därvid synes till klarläggande av syftet med det ytterligare meddelande som försäkringsgivaren, efter det dröjsmålet inträffat, har att avlåta till försäkringstagaren böra i lagen angivas, att meddelandet skall tillika innehålla underrättelse om villkoren för försäkringens återupplivning.

Stadgandet i tredje stycket, som i sak överensstämmer med 11 § andra stycket i 1940 års lag, avser att skapa garanti för att långivarens säkerhet i återköpsvärdet icke minskas genom tillämpning av lagstiftningen. Redan vid granskningen av förslaget till nämnda lag framhöll lagrådet, att stadgandet närmast hade karaktär av övergångsbestämmelse. Detta framträder än ytterligare då lagen nu skall ersättas med ny sådan. Om regeln — trots den stegring av återköpsvärdena som inträtt — anses ej kunna undvaras, torde den böra upptagas bland övergångsbestämmelserna.

16 §.

Befogenheten enligt förevarande paragraf att medgiva avvikelser från vad i 3—15 §§ stadgas torde, liksom i fråga om invaliditetsförsäkring som meddelats av utländsk försäkringsanstalt, även beträffande övriga här avsedda försäkringar hos utländsk anstalt böra läggas icke hos Konungen utan hos försäkringsinspektionen.

Övergångsbestämmelserna.

I fråga om övergångsbestämmelserna hänvisas till vad som anförts vid 14 §.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 april 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med t. f. chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Eriks-son, lagrådets den 5 april 1943 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 12 mars 1943 remitterade förslaget till *lag om krigsansvarighet för liv- och inva- liditetsförsäkring*.

Efter redogörelse för lagrådets utlåtande anför föredraganden:

I anledning av lagrådets erinringar har förslaget överarbetats inom handelsdepartementet. Därvid hava 1 §, 3 § andra stycket, 4—6 §§, 7 § tredje stycket, 8, 9 och 12—14 §§ samt övergångsbestämmelserna undergått ändringar, varjämte 3 § tredje stycket samt 10 § utesluts. Genom att de stadgan- den, som i det remitterade förslaget bilda 11 §, uppdelats på två paragrafer, 10 och 11 §§, har numreringen för följande paragrafer kunnat bibehållas oförändrad.

I 14 § i dess med anledning av lagrådets erinringar omarbetade lydelse stad- gas, att underlåten betalning av krigspremiebelopp under vissa angivna för- utsättningar skall kunna medföra nedsättning av försäkringsgivarens för- pliktelse »enligt de närmare bestämmelser Konungen meddelar». Det cite- rade uttrycket är avsett att innebära, bland annat, ett bemyndigande för Ko- nungen att förordna om sättet för avsändande av de olika slags meddelanden, varom i paragrafen är tal. Vid angivandet av förutsättningarna för nedsätt- ningens inträde har därför denna fråga — till skillnad från vad fallet är i det remitterade förslaget — icke särskilt berörts.

I samband med de nu nämnda ändringarna i det remitterade förslaget, vilka direkt föranletts av innehållet i lagrådets utlåtande, ha vissa ytter- ligare jämkningar i lagtexten företagits. Jämkningarna äro av rent redaktio- nell art, med undantag för en ändring i 12 § första stycket. Den där upptagna regeln att krigspremierna skola bestämmas i förhållande till de högsta krigsskyddade risksummor, som gällt under krigstillstån- det, modifierades i det remitterade förslaget genom ett stadgande av innehåll, att dessa risksummor finge bestämmas enligt ett av försäkringsinspektionen god- känt förenklat förfaringssätt. Då ett sådant stadgande synes hava sin rätta

plats i grunderna för lagens tillämpning snarare än i själva lagen, har i lagrummets omarbetade lydelse en hänvisning i stället gjorts till »det förenklade beräkningssätt Konungen må medgiva». Att bestämmanderätten sålunda läggas i Konungens hand bör icke hindra, att det överlämnas åt försäkringsinspektionen att tekniskt utforma de erforderliga förenklingarna.

Lagrådet har ifrågasatt, huruvida icke i grunder för tillämpning av den nya lagen bestämmelser böra upptagas därom, att de å tiden för ett krigstillstånd belöpande riskpremierna skola återbäras, i den mån motsvarande risksumma icke varit krigsskyddad. Enligt min mening är det lämpligt att så sker. Spörsmålet kan bli aktuellt dels beträffande försäkringar, vilkas risksumma helt eller delvis faller ovanför den i lagen angivna gränsen för krigsskyddet, och dels beträffande försäkringar, som meddelats inom tre månader före ett krigsutbrott eller — ett fall som dock torde vara av mindre praktisk betydelse — under pågående krig. Beträffande försäkringar tillhörande den förstnämnda kategorien kan det möjligen, såsom även lagrådet antytt, finnas anledning att göra skillnad mellan, å ena sidan, försäkringar vid vilka försäkringsgivaren oavsett krigstillstånd står den så att säga normala ansvarighet, som förutsatts vid premiens bestämmande, och, å andra sidan, försäkringar vid vilka ansvarigheten, så länge krigstillstånd råder, icke för något fall sträcker sig utöver den i lagen angivna gränsen för krigsskyddet. Det förra är, såsom av övergångsbestämmelserna till lagen framgår, förhållandet med »äldre försäkringar» och försäkringar enligt 1939 års villkor, under det att det senare gäller beträffande försäkringar enligt 1941 års villkor. Tydligen är det främst i fråga om dessa senare försäkringar som en premieåterbäring måste anses påkallad av skälighetshänsyn.

Med anledning av vissa yttranden under förarbetena till 1940 års lag har lagrådet ifrågasatt, huruvida icke även försäkringsbolagens aktie- eller garantikapital samt, i förekommande fall, reserv- och utjämningsfonder till en del borde kunna tagas i anspråk för att öka möjligheten att åstadkomma erforderligt tillskott. Lagrådet har dock framhållit, att ej oväsentliga svårigheter torde möta, om man vill söka närmare angiva, under vilka förutsättningar och i vilken omfattning så skall kunna ske. Detta framgår även av vad försäkringsinspektionen på sin tid yttrade angående den prövning av frågan, som enligt inspektionens förslag skulle läggas i Konungens hand. Inspektionen framhöll, att Konungen icke skulle vara bunden att verkställa prövningen under hänsynstagande blott till tryggheten för gällande försäkringsavtal och enskilda försäkringstagares rätt. Enligt inspektionens mening borde nämligen prövningen utfalla olika, om det kunde påvisas att försäkringsgivarens svårighet att med andra medel än de nu ifrågavarande åstadkomma det erforderliga tillskottet berodde av att dödsfallen huvudsakligen avsåge försäkringar, för vilka han enligt avtalen varit skyldig att gälda fulla försäkringssummor, eller om dödsfallen i större utsträckning hänförde sig till försäkringar, för vilka han, om ny lagstiftning ej tillkommit, avtalsmässigt varit pliktig att utgiva allenast försäkringarnas återköpsvärde. Uppenbart

är, att en provning efter dessa riktlinjer skulle kunna erbjuda betydande vanskligheter redan för det fall att tillskottsplikten, såsom enligt 3 och 6 §§ 1940 års lag, endast avsåge försäkringar, vid vilka försäkringsgivarens ansvarighet för försäkringsfall, som drabbade icke-krigsdeltagare, enligt avtalet icke skulle röna inverkan av krigstillstånd. Om en ordning, sådan som den av försäkringsinspektionen skisserade, föreskrevs i den nya lagen, skulle provningen ytterligare kompliceras därav, att tillskottsplikten enligt denna lag hänför sig icke blott, såsom enligt 1940 års lag, till »äldre försäkringar» utan även till försäkringar av senare datum. Enligt såväl 1939 års som 1941 års villkor inverkar krigstillstånd så till vida på varje försäkringsförhållande, att försäkringsgivaren blir berättigad att uppbära särskild krigspremie. Det resonemang, enligt vilket försäkringsgivaren skulle vara skyldig att, om så erfordrades för undvikande av nedsättning, utnyttja även aktiekapitalet o. s. v., torde principiellt sett redan på grund härav sakna tillämplighet på dessa försäkringar över huvud. Möjligen kan man dock här tänka sig en differentiering beroende på huruvida enligt försäkringsvillkoren nedsättning av utfallande försäkringssummor skall kunna ske eller ej. Anlägger man denna synpunkt, blir resonemangets tillämplighet utesluten beträffande alla försäkringar enligt 1941 års villkor samt beträffande sådana försäkringar enligt 1939 års villkor, som meddelats inom fem år före krigstillståndets inträdande och där ersättning skall utgå på grund av s. k. krigsdödsfall, men däremot icke beträffande andra försäkringar enligt sistnämnda villkor.

Det anförda torde tillfyllest visa, att man genom att ålägga försäkringsbolagen att även med aktiekapital o. d. svara för tillskottspliktens fullgörande skapar komplicerade problem som, även om de icke i detalj regleras i lagen, givetvis komma att göra sig påmind, då det blir fråga om att i praktiken avgöra, vad åläggandet innebär. Om skyldigheten kan tänkas bli av något större värde för försäkringstagarna, bör väl hänsynen till dylika lagtekniska eller administrativa svårigheter icke få utöva något avgörande inflytande på lagstiftarens ståndpunktstagande i sak. I verkligheten torde emellertid hela frågan för försäkringstagarnas vidkommande hava ganska ringa betydelse. I jämförelse med de fonder, som enligt 7 § i det till lagrådet remitterade förslaget — härutinnan överensstämmande med 6 § 1940 års lag — skola stå till disposition för tillskottets gäldande, uppgå nämligen aktie- och garantikapitalen hos flertalet livförsäkringsbolag till tämligen blygsamma belopp. En särställning intaga de s. k. blandade bolagen, d. v. s. de försäkringsaktiebolag, som bedriva både liv- och skadeförsäkringsrörelse. Dessa bolag hava betydligt större aktiekapital än de rena livförsäkringsaktiebolagen samt reserv- och utjämningsfonder till avsevärda belopp. Det är emellertid att märka, att aktiekapitalet hos dessa bolag åtminstone i huvudsak torde förräntas av skadeförsäkringsrörelsen, som även bildar underlaget för de nämnda fonderna. Vid sådant förhållande synes det föga rimligt att ålägga bolagen att i någon större omfattning anlita aktiekapitalet eller reserv- och utjämningsfonderna för tillskottspliktens fullgörande. Det är för övrigt icke osannolikt, att bolagen, om de nödgades göra detta, skulle utsät-

tas för svårigheter att vidmakthålla sina återförsäkringar — en situation, som det givetvis är angeläget att undvika.

Med hänsyn till vad sålunda anförts finner jag mig icke böra förorda någon ändring i förslaget med anledning av lagrådets yttrande i denna del.

Föredraganden hemställer, att förenämnda, i enlighet med det anförda överarbetade förslag till *lag om krigsansvarighet för liv- och invaliditetsförsäkring* måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga närvarande ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Åke Hartwig.